

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ

Problematika politicko-hospodářského cyklu v České republice
The Issue of The Political-Economic Cycle in The Czech Republic

Student:	Michael Rumíšek
Vedoucí bakalářské práce:	Ing. Milan Kaštan

Ostrava 2012

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra národohospodářská

Zadání bakalářské práce

Student: **Michael Rumíšek**
Studijní program: B6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: 6202R027 Národní hospodářství
Téma: **Problematika politicko-hospodářského cyklu v České republice**
The Issue of the Political-Economic Cycle in the Czech Republic

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
  2. Teoretická východiska
  3. Politicko-ekonomický vývoj České republiky
  4. Vliv politicko-ekonomického cyklu na hospodářskou politiku České republiky
  5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Seznam příloh
Přílohy

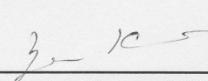
Seznam doporučené odborné literatury:

CZESANÝ, Slavoj. *Hospodářský cyklus*. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-576-1.
HOLMAN, Robert. *Transformace české ekonomiky*. Praha: CEP, 2000. ISBN 80-902795-6-2.
URBAN, Jan. *Základy teorie národního hospodářství*. Praha: ASPI, 2003. ISBN 80-86395-72-3.

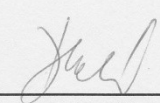
Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Milan Kaštan**

Datum zadání: 25.11.2011
Datum odevzdání: 11.05.2012

Ing. Zuzana Kučerová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlašuji, že jsem celou bakalářskou práci vypracoval samostatně.

V Ostravě dne 11. 5. 2012

.....
Michael Rumíšek

Velmi děkuji mému vedoucímu bakalářské práce Ing. Milanu Kaštanovi za cenné rady a připomínky, které mně byly inspirací a pomocí při vypracování práce.

Obsah

1	Úvod.....	6
2	Teoretická východiska	7
2.1	Teorie veřejné volby.....	7
2.1.1	Hlavní přínosy školy veřejné volby	8
2.2	Vymezení pojmu politicko-hospodářského cyklu.....	9
2.3	Druhy a předpoklady modelů politicko-hospodářského cyklu	11
2.3.1	Strany.....	11
2.3.2	Voliči	11
2.3.3	Phillipsova křivka.....	12
2.3.4	Nordhausův model	14
2.3.5	Racionální oportunistický model	15
2.3.6	Hibbsův ideologický model.....	17
2.3.7	Racionální ideologický model	18
2.4	Shrnutí	19
3	Politicko-ekonomický vývoj České republiky	20
3.1	Ekonomický vývoj	20
3.1.1	Transformace ekonomiky v letech 1989 až 1993	20
3.1.2	Expanze v letech 1993-1996.....	21
3.1.3	Recese v letech 1996-1999	22
3.1.4	Oživení ekonomiky v letech 1999-2007.....	23
3.1.5	Výkyvy ekonomiky v letech 2007-2011	24
3.2	Politický vývoj	25
3.2.1	Politický vývoj po pádu komunistického režimu.....	25
3.2.2	Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky 1996	26
3.2.3	Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky 2002	27

3.2.4	Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky 2006	28
3.2.5	Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky 2010	29
3.3	Shrnutí vývoje	29
4	Vliv politicko-ekonomického cyklu na hospodářskou politiku České republiky	31
4.1	Politicko-hospodářský cyklus 1996.....	31
4.1.1	Předvolební období	31
4.1.2	Povolební období	33
4.1.3	Shrnutí volebního období 1996.....	34
4.2	Politicko-hospodářský cyklus 1998.....	35
4.3	Politicko-hospodářský cyklus 2002.....	36
4.3.1	Předvolební období	36
4.3.2	Povolební období	37
4.3.3	Shrnutí volebního období 2002.....	39
4.4	Politicko-hospodářský cyklus 2006.....	39
4.4.1	Předvolební období	39
4.4.2	Povolební období	40
4.4.3	Shrnutí volebního období 2006.....	41
4.5	Politicko-hospodářský cyklus 2010.....	42
4.5.1	Předvolební období	42
4.5.2	Povolební období	43
4.5.3	Shrnutí volebního období 2010.....	44
4.6	Celkové vyhodnocení	44
5	Závěr	47
	Seznam použité literatury	49
	Seznam zkratk	52
	Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	

1 Úvod

Počátky vzniku teorie veřejné volby se datují od 50. let 20. století. Teorie veřejné volby je považována za ekonomickou analýzu politiky, která v 70. letech znamenala základ pro vývoj teorie politicko-hospodářského cyklu. Hlavní myšlenka teorie politicko-hospodářského cyklu spočívá ve snaze politiků maximalizovat svůj užitek. Maximalizaci užitku rozumíme snahu politiků maximalizovat počet získaných hlasů ve volbách, k zajištění svého znovuzvolení a udržení moci. K tomu jsou používány manipulace, při kterých dochází ke kupování hlasů voličů před volbami.

Cílem bakalářské práce je aplikace politicko-hospodářského cyklu na prostředí České republiky. Je zjišťováno, zdali došlo k existenci politicko-hospodářského cyklu a jeho následný vliv na hospodářskou politiku České republiky. Na základě teoretických poznatků je pozorováno, zda docházelo k záměrnému využívání hospodářské politiky k volebním účelům, tedy expanzivní politice v předvolebním období a následné restriktivní politice po volbách.

Druhá kapitola této práce se věnuje teoretickým východiskům, kde je vymezena teorie veřejné volby včetně hlavních přínosů. Následuje vymezení teorie politicko-hospodářského cyklu, kde jsou představeny základní modely politicko-hospodářského cyklu, tedy Nordhausův model, Racionální oportunistický model, Hibbsův ideologický model a Racionální ideologický model.

Ve třetí kapitole je popsán ekonomický a politický vývoj v České republice. Ekonomický vývoj je sledován od roku 1989 až po rok 2011, kde je sledován především vývoj základních makroekonomických ukazatelů. Politický vývoj je zachycen od pádu komunistického režimu až po současnost, kdy je období rozčleněno na jednotlivé volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, konané v letech 1996, 1998, 2002, 2006 a 2010.

V závěrečné čtvrté kapitole je zkoumán politicko-hospodářský cyklus a jeho vliv na hospodářskou politiku České republiky. Do zkoumání jsou zahrnuty volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v letech 1996, 1998, 2002, 2006 a 2010. Dále je zkoumán vliv termínu voleb na míru inflace a míru nezaměstnanosti.

V rámci této práce jsou použity metody: srovnání, indukce a dedukce.

2 Teoretická východiska

V kapitole č. 2 jsou vymezena základní teoretická východiska. Dále kapitola pojednává o vymezení politicko-hospodářského cyklu a rozdělení na jednotlivé základní modely, včetně rozdělení voličů a stran.

2.1 Teorie veřejné volby

Vznik teorie veřejné volby se datuje od roku 1948, kdy došlo ke zveřejnění prací ekonomů: Duncana Blacka (1948), Jamese Buchanana (1949) a Kennetha Arrowa (1951). Postupem času se začaly objevovat další práce. Jednou z nejvýznamnějších se stala práce Anthonyho Dowse *Ekonomická teorie demokracie (An Economic Theory of Democracy, 1957)*, dále pak společná kniha Jamese Buchanana a Gordona Tullocka *Kalkulace souhlasu (Calculus of Consent, 1962)* a za zmínku také stála práce Mancura Olsona *Logika kolektivní práce (The Logic of Collective Action, 1965)*. Všechna zmiňovaná díla byla u zrození nové školy – školy veřejné volby.

Teorie veřejné volby je první školou, která začala propojovat dvě jednotlivé oblasti společenských věd. V první řadě ekonomii a dále politologii. Ekonomie tvrdí, že člověk ekonomický sleduje svůj vlastní zájem, kdežto politologie předpokládá, že člověk sleduje veřejný zájem. Teorie veřejné volby učinila rozhodování, chování politiků a voličů součástí širšího modelu ekonomického chování člověka. To přineslo zásadně nový pohled na úlohu státu a jeho hospodářské politiky v ekonomice. Škola veřejné volby nabízí argumenty proti rychlému růstu velikosti veřejného sektoru, odhaluje závažné problémy demokratického politického procesu a zároveň naznačuje, že tyto problémy je možné řešit v rámci demokracie, a to změnou politických pravidel a jejich ukotvením v ústavě.

Škola zkoumá problematiku politického rozhodování pomocí nástrojů ekonomické teorie. Politické rozhodování je podle teorie veřejné volby podřízeno stejným ekonomickým zákonům, jako chování jednotlivců směřujících na trhu, kteří se snaží maximalizovat svůj vlastní prospěch. Předmět zkoumání školy veřejné volby je podobný předmětu zkoumání politologie, zkoumají se zde teorie státu, volební pravidla, politika stran, chování voličů, zájmové skupiny atd., jak uvádí Holman (2001).

2.1.1 Hlavní přínosy školy veřejné volby

Mezi hlavní přínosy školy veřejné volby můžeme zařadit např. teorie dobývání renty, teorii byrokracie, model středového voliče, logrolling a Arrowův teorém nemožnosti.

Podstata teorie dobývání renty spočívá v tom, že jednotlivci, skupiny, které také nazýváme lobby a firmy, se snaží získat monopolní pozici v určité oblasti nabídky nebo distribuce zboží a služeb a přisvojovat si rentu, která z této činnosti plyne. Vlastní proces dobývání renty spočívá v tom, že se dobyvatel různými prostředky, ať už legálními, např. informační kampaní nebo ilegálními, např. korupcí, snaží přimět vládu, parlament, případně veřejné instituce k přijetí výhodných zákonů, zavedení či zrušení regulace, nebo zadání státní zakázky ve prospěch zmíněného dobyvatele. Lobbyistické skupiny jsou velmi organizované a informované, problém zde je, že stojí proti neorganizované veřejnosti, které se nevyplatí získávat podrobné informace o problémech, když se to vyloženě nedotýká jejich důchodů.

Teorii byrokracie bychom mohli rozdělit na dva názorové proudy. Dřívější pohled na byrokracii vycházel z předpokladu, že byrokraté jednají na základě rozhodnutí a přání výkonných politiků. Nový pohled na byrokracii přinesli teoretici veřejné volby, kteří definují státní úředníky jako jednotlivce, kteří místo sledování veřejného blaha sledují pouze a jen své osobní zájmy s cílem posilovat své postavení a svou moc. U výše postavených úředníků, kteří mají přímý vliv na rozpočet úřadu, můžeme předpokládat jejich velkou podnikavost. Na základě této hypotézy byla dalším zastáncem školy veřejné volby zformulována byrokratova funkce užitečnosti a jejím autorem byl Williams Niskanen. Do této funkce se zahrnuje byrokratův plat, moc a společenský status. Williams Niskanen vyvodil závěry, že snahou úředníků je maximalizace rozpočtu jejich úřadů, neboť pouze to jim umožní dosáhnout svých osobních zájmů. Jako nástroje k tomu používají nekalých praktik vycházejících z jejich informační výhody a monopolu nabídky svých služeb. Jediným účinným nástrojem, který by zabránil růstu byrokracie a úřednického monopolu, je podle teorie veřejné volby tvorba konkurenčního prostředí. Úřady by se zbavily části činnosti, která by byla delegována na soukromé společnosti. Takové opatření by mělo za následek zeštíhlení, ztransparentnění a zefektivnění státních institucí.

Model středového voliče nám modeluje chování dvou politických stran, které se snaží o získání přízně voliče. Politické strany, i když jsou založeny na naprosto odlišných idejích, vytvářejí v předvolebním období takový program, který je nejbližší voličům uprostřed společenského spektra. Z důvodu prosazování podobné politiky ve volebním programu nemá

volič ve své podstatě na výběr a takové chování politických stran může mít negativní dopad na účast voličů při volbách. (Říha, 20011)

Logrolling je dalším jevem, který posiluje vliv zájmových skupin v politice. Je to technika k vytváření křehkých, avšak vzájemně výhodných nepsaných spojení s cílem dosáhnout svých zájmů. V dnešní době se setkáváme s logrollingem např. při schvalování zákonů, dotací a peněz ze státního rozpočtu. Logrolling můžeme chápat jako obchodování s poslaneckými hlasy, kdy jeden poslanec slíbí, že bude hlasovat pro návrh jiné skupiny poslanců a na oplátku může očekávat, že v budoucnosti získá při hlasování jejich podporu. Jednací strany tedy vstupují do vzájemné dohody a vytvářejí koalice tak, aby v budoucnu maximalizovali svůj užitek, jak uvádí Müller a kol. (2010).

Arrowův teorém nemožnosti nám definuje, že při většinovém hlasování můžeme použít čtená většinová pravidla. Každé z uvedených pravidel má svoje přednosti, ale i omezení. Kdybychom podrobně zkoumali jednotlivá pravidla, tak bychom zjistili, že ani jedno z nich není dokonalé a všechna většinová pravidla způsobují hlasovací kolizi, respektive problém. Tyto skutečnosti teoreticky zdůvodnil a zaznamenal K. Arrow ve větě známé jako Arrowův teorém nemožnosti: Neexistuje žádná hlasovací metoda na bázi většinového pravidla, která by nezávisela na jednacím pořádku, zaručovala efektivnost a respektovala individuální preference, jak uvedl Ochraňa a kol. (2010)

2.2 Vymezení pojmu politicko-hospodářského cyklu

Pojem politicko-hospodářský cyklus spadá do sféry vládního selhání. Vládní selhání vzniká, když akce vlády nedokáže zvýšit ekonomickou efektivnost, nebo když vláda přerozděluje důchody nesprávným směrem. S tímto pojmem se setkáváme až v souvislosti se školou veřejné volby, kdy byl chápán jako součást vyhledávání renty tzv. „rent seeking¹ behaviour“ a na druhé straně byl postaven proti selhání trhu². Škola veřejné volby předpokládá, že politické chování je srovnatelné s chováním jednotlivců, kteří směřují na trhu a snaží se maximalizovat svůj individuální prospěch, jak uvádí Holman (2005). Politici jsou tedy racionální jednotlivci snažící se maximalizovat svůj vlastní užitek, kterým je znovuzvolení.

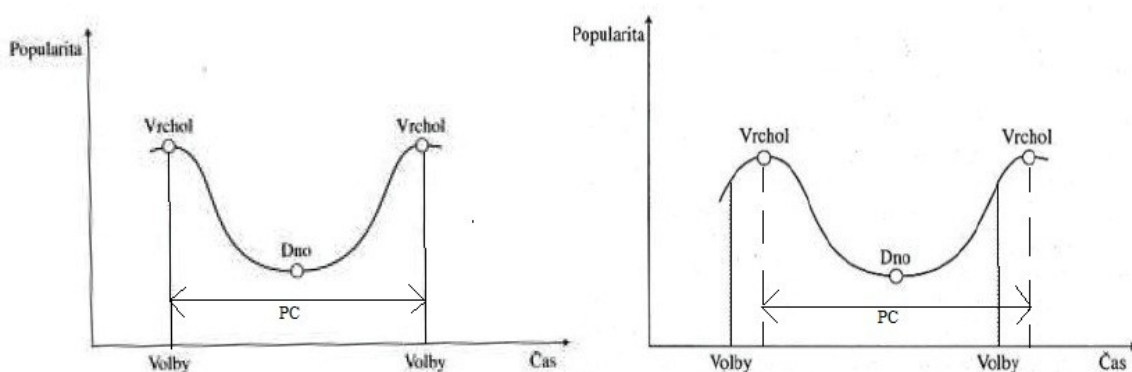
---

¹ Rent - seeking (dobývání renty) je využívání politického procesu k obohacení se na úkor jiných.

² Selháním trhu označujeme situace, ve kterých není neregulovaný trh schopen dosáhnout efektivnosti, např. monopoly, kartely, externality.

Politicko-hospodářský cyklus rozdělujeme na dva cykly. První cyklus je politický, u kterého je délka známá předem díky termínu voleb. Druhý cyklus je hospodářský, který se od politického cyklu mj. liší hlavně tím, že jeho délka není předem určená, avšak je později zjištěitelná délka jeho trvání. Nově zvolená vláda v průběhu první poloviny svého mandátu provádí restriktivní politiku, jejímž výsledkem je pokles výkonu, zvýšení nezaměstnanosti, zhoršení obchodní bilance, ale i snížení inflace. Ve druhé polovině vláda provádí expanzivní politiku, při které dochází k růstu produkce i zaměstnanosti, zvýšení inflace a zlepšení obchodní bilance prostřednictvím depreciae³. Vláda tak spoléhá na to, že voliči snáz zapomenou na dřívější strádání. Průběh politického cyklu je znázorněn na obrázku 2.1, kde na ose x je znázorněno časové období 4 let a na ose y je znázorněna popularita.

Obr. 2.1: Politický cyklus

Poznámky: PC – Politický cyklus.

Zdroj: SLANÝ, A. a kol. (2003), vlastní zpracování.

Na levém obrázku je zobrazen politický cyklus, který je ve shodě s ekonomickým cyklem. Dno je zde téměř v polovině volebního období, což je důsledkem restriktivních opatření, ke kterým musí politici přistupovat ihned po volbách, aby zmírnili dopady na předvolební expanzivní politiky.

Na pravém obrázku je zobrazena situace, kdy politici špatně odhadnou časová zpoždění jednotlivých opatření a jejich popularity dochází v neplánovaném pozdějším období, čímž se zde ale vytváří prostor pro opozici k získání voliče na svoji stranu, jak podotkl Slaný (2003).

³ Depreciace je znehodnocení měnového kurzu domácí měny vůči zahraničním měnám

2.3 Druhy a předpoklady modelů politicko-hospodářského cyklu

Základním předpokladem modelů politicko-hospodářského cyklu je existence politického trhu, kde na jedné straně stojí politici a na druhé voliči. V modelech pak dále rozlišujeme strany na ideologické a oportunistické a voliče na racionální a neracionální. Díky rozdělení stran na ideologické a oportunistické a voličů na racionální a neracionální můžeme charakterizovat čtyři základní typy modelů. Model s oportunistickými stranami a neracionálními voliči charakterizuje Nordhausův model, pro racionální voliče je to pak Racionální oportunistický model. Model s ideologickými stranami a neracionálními voliči specifikuje Hibbsův ideologický model a model s ideologickými stranami, ale racionálními voliči popisuje Racionální ideologický model. (Slaný, 2003).

2.3.1 Strany

Jednotlivé strany jsou charakterizovány snahou o získání politické moci ve volbách a především společnými zájmy jejich členů.

Ideologické strany se zaměřují pouze na určité procento voličů určité politické orientace. Politický program je tak primárně zaměřen na řešení problémů týkajících se preferovaných voličů:

- pro pravicového voliče je to problém inflace,
- levicový volič se zajímá spíše o nezaměstnanost.

U ideologických stran se cyklus nesoustřeďuje pouze na jedno volební období, ale jde tu spíše o to, jak se projeví v ekonomice střídání pravicových a levicových vlád.

Oportunistické stany se naopak od ideologických zaměřují na všechny voliče bez ohledu na jejich politickou orientaci. U oportunistických stran se předpokládá snaha o maximalizaci popularity vytvářením výrazného politicko-hospodářského cyklu, který se projevuje pouze v jednom volebním období.

2.3.2 Voliči

Voliči jsou charakterizováni v modelech politicko-hospodářského cyklu jako racionální a neracionální. Dále se můžeme setkat i s racionální ignorancí.

Racionální volič má vyjasněné preference, zvažuje všechny dostupné informace, bere v úvahu nejen minulost strany, ale také jeho očekávání v budoucích obdobích. Dále se zaměřuje na volební program a chování politiků, kteří se ve straně sdružují.

Naopak neracionální volič je ten, který nesplňuje výše uvedená kritéria pro racionálního voliče. Neracionální voliči nemají dokonalé informace, disponují omezenou poznávací schopností získávat informace, dále je zpracovávat a dedukovat z nich optimální závěry, proto se rozhodují pro uspokojivou volbu, místo optimální.

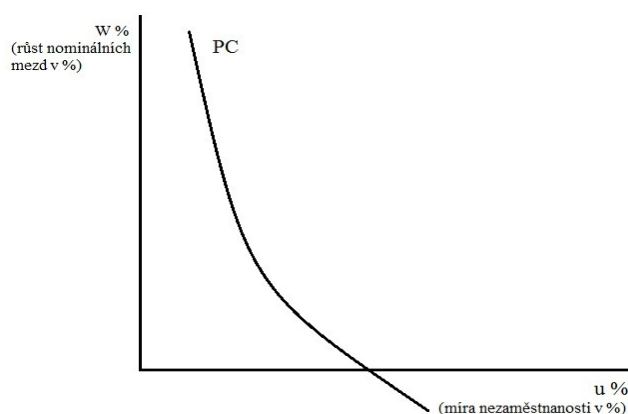
Racionální ignoranci charakterizuje volič, který nejde k volbám vložit svůj hlas do urny, protože se domnívá, že jeho hlas by v konečném důsledku nic nezměnil. Pokud se občané domnívají, že jejich hlasy nebudou mít vliv na výsledek voleb, pak mají malou motivaci k hledání informací, které potřebují k racionálnímu hlasování, jak uvádí Bardes (2011).

2.3.3 Phillipsova křivka

Autorem byl ekonom z Nového Zélandu William Phillips. Jeho nejznámějším přínosem je již zmiňovaná Phillipsova křivka (Phillips curve, PC), kterou popsal v roce 1958.

Původní křivka nám ukazuje inverzní vztah mezi mírou nezaměstnanosti a mírou změny nominálních mezd. Při nízké míře nezaměstnanosti je na trhu práce vysoká poptávka po práci, firmy usilují o získání nebo udržení pracovníků, a to i za cenu vyšších mezd. Opačná situace, kdy se zvyšuje nezaměstnanost, znamená pro zaměstnance nutnost akceptovat nižší mzdy. Na následujícím obrázku je znázorněna původní Phillipsova křivka.

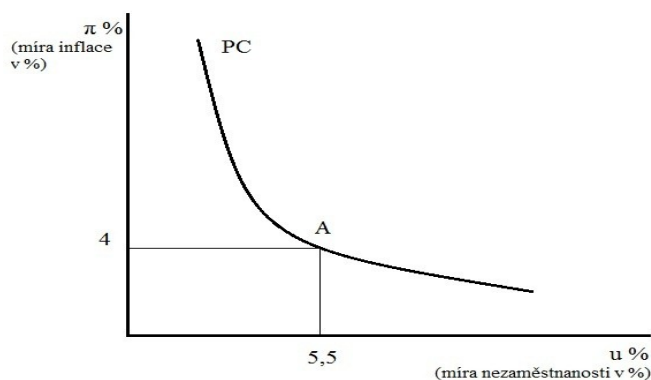
Obr. 2.2: Původní Phillipsova křivka

Zdroj: JUREČKA, V., JÁNOŠÍKOVÁ, I. a kol. *Makroekonomie*. 2009. s. 126.

V roce 1960 Paul A. Samuelson a Robert M. Solow nahradili tempo růstu nominálních mezd mírou inflace, tedy tempem růstu cenové hladiny. Modifikovaná Phillipsova křivka vyjadřuje vztah mezi mírou inflace a mírou nezaměstnanosti, přičemž obě veličiny jsou uváděny v procentech. Vztah ovlivňuje růst produktivity práce. Při růstu produktivity práce lze zvyšovat nominální mzdy, aniž by rostly náklady práce a ceny. Rostou-li nominální mzdy rychleji než produktivita práce, zvyšují se náklady firem a rostou ceny. Na základě statistických údajů USA došli oba autoři k závěru, že při 5,5 % míře nezaměstnanosti se cenová hladina stabilizuje, jak je znázorněné na následujícím obrázku bodem A, a míra vzájemné kompenzace mezi zaměstnaností a inflací je dána sklonem Phillipsovy křivky, jak uvedli Jurečka, Jánošíková a kol. (2009).

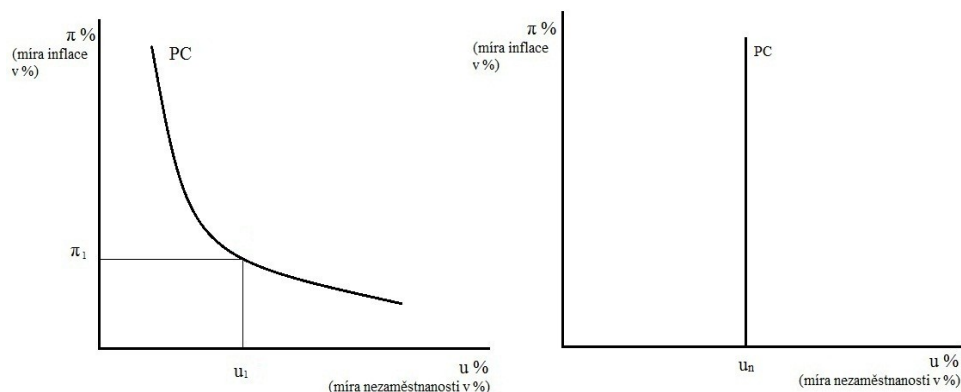
Obr. 2.3: Modifikace Phillipsovy křivky dle Samuelsona a Solowa

Zdroj: JUREČKA, V., JÁNOŠÍKOVÁ, I. a kol. Makroekonomie: Základní kurs. 2009. s. 129

Phillipsovu křivku dále poupravil také Milton Friedman, který přišel s vlastním pojetím křivky v roce 1968, kdy do křivky zahrnul i přirozenou míru nezaměstnanosti (u_n). Dle Jurečky, Jánošíkové a kol. (2009) je důležitým poznatkem, že bude-li chtít vláda „bojovat“ s nezaměstnaností a různými markoeconomickými nástroji stimulovat agregátní poptávku a ekonomický růst, dosáhne dlouhodobě pouze zvýšení inflace a ekonomika bude stále směřovat k přirozené míře nezaměstnanosti, proto je důležité odlišovat krátkodobou a dlouhodobou Phillipsovu křivku, které jsou znázorněny na obrázku 2.4.

Obr. 2.4: Krátkodobá a dlouhodobá Phillipsova křivka

Zdroj: JUREČKA, V. a kol. (2010), vlastní zpracování

V levé části obrázku je zobrazena krátkodobá Phillipsova křivka, která připouští vzájemnou substituci inflace a nezaměstnanosti. V pravé části obrázku je zobrazena dlouhodobá Phillipsova křivka, která je vertikální a na úrovni přirozené míry nezaměstnanosti (u_n).

2.3.4 Nordhausův model

Je jedním z prvních modelů politicko-ekonomického cyklu, autorem byl William Nordhaus. Jeho stať *The Political Business Cycle* z roku 1975 dala název problematice zkoumání vlivu politiky na ekonomiku. Model vychází z předpokladů oportunistických stran, neracionálních voličů a je charakterizován dle Klikové a Kotlána (2003) těmito podmínkami:

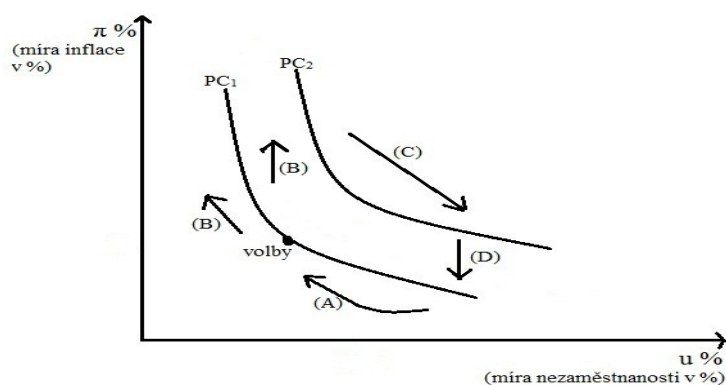
- ekonomika je popsána Phillipsovou křivkou,
- inflační očekávání jsou přizpůsobivá,
- inflace je přímo kontrolovaná politiky,
- politici jsou oportunističtí,
- voliči jsou neracionální a hodnotí vládu podle vývoje, nikoli podle očekávání,
- termín voleb je předem určen.

Vláda je schopná díky neracionalitě voličů ovlivnit jak nominální, tak i reálné veličiny, proto Nordhaus sleduje kromě nezaměstnanosti a inflace i vývoj produktu jako inverzní veličinu k nezaměstnanosti. Voliči mají své preference a upřednostňují nízkou inflaci i nízkou nezaměstnanost. Oportunističtí politici mají za cíl znovuzvolení, a proto si vybírají

takovou politiku, která přiláká co nejvíce voličů. Před volbami používají expanzivní politiku pro pokles nezaměstnanosti, aby maximalizovali svoji popularitu a získaly další potencionální voliče. S poklesem nezaměstnanosti roste inflace, která posouvá ekonomiku na vyšší Phillipsovu křivku. Po volbách musí vláda potlačit inflaci pomocí restriktivní politiky, což má za následek růst nezaměstnanosti a přechod ekonomiky na nižší Phillipsovu křivku. Celý Nordhausův cyklus je znázorněn na následujícím obrázku.

Obr. 2.5: Nordhausův model

Poznámky: Volby – termín voleb, PC₁, PC₂ – Phillipsovy křivky v období 1 a 2, A – důsledky předvolební expanze, která snižuje nezaměstnanost a zvyšuje inflaci, B – povolební inflační růst a přechod na PC₂, C – restriktivní politika pro potlačení inflace provázená růstem nezaměstnanosti, D – přechod na PC₁ a počátek další předvolební expanze.

Zdroj: KLIKOVÁ a KOTLÁN (2003), vlastní zpracování.

Závěry Nordhausova modelu lze shrnout dle Klikové a Kotlána (2003) do následujících bodů:

- každá vláda provádí stejnou politiku,
- ke konci volebního období provádí expanzivní politiku pro podporu ekonomického růstu, čímž snižuje nezaměstnanost, ale i zvyšuje inflaci,
- po volbách se zavádí restriktivní politika pro snižování inflace.

2.3.5 Racionální oportunistický model

Racionální oportunistický model je založen na oportunistických stranách a racionálních voličích. Na modelu se podílelo od roku 1986 mnoho autorů. Cukierman a Melter (1986), Persson a Tabellini (1990), Rogoff (1990), a Rogoff a Sibert (1988) vyvinuli model politicko-ekonomického cyklu v racionálním směru, jak podotkl Haggard (1995).

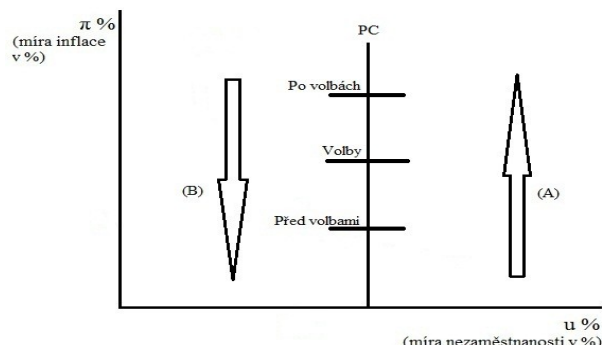
Podle Klikové a Kotlána (2003) je model založen na následujících předpokladech:

- ekonomika je popsána Phillipsovou křivkou,
- inflační očekávání jsou racionální,
- inflace je přímo kontrolovaná politiky,
- politici jsou oportunističtí,
- voliči jsou racionální,
- termín voleb je předem určen.

V racionálním oportunistickém modelu se setkáváme, jak již bylo zmíněno, s racionálními voliči. S racionálními voliči nemůže vláda ovlivňovat reálné veličiny, jak uvádí Slaný (2003), jedinou proměnlivou veličinou je zde inflace.

Pokud politici vystupují oportunisticky příliš otevřeně, mohli by být potrestaní od voličů. Proto jsou volební cykly v těchto racionálních modelech krátkodobé, menší a méně běžné, než v Nordhausově modelu. (Haggard, 1995).

Obr. 2.6: Racionální oportunistický model

Poznámky: Volby – termín voleb, PC – dlouhodobá Phillipsova křivka, A – rostoucí inflace v důsledku předvolební expanzivní politiky, B – klesající inflace v důsledku povolební restrikce.

Zdroj: KLIKOVÁ a KOTLÁN (2003), vlastní zpracování.

V předvolebním období, v případě racionálních voličů, nemůže vláda expanzivní politikou pozitivně ovlivnit ekonomický růst a nezaměstnanost, dojde pouze k růstu inflace. Po volbách pak nebude protiinflační restriktivní politika spojená s následným růstem nezaměstnanosti. Pakliže existuje asymetrie v informacích mezi politiky a voliči, kdy politici znají své možnosti, ale voliči nikoli, dochází pak k využívání výhod informační asymetrie, která vede k chování stejnému, jako jsme se setkali již u Nordhausova modelu.

2.3.6 Hibbsův ideologický model

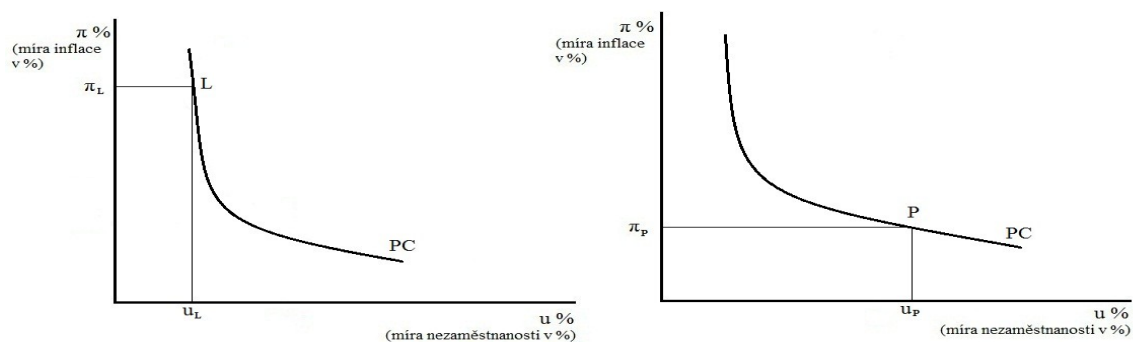
Tento model zkonstruoval roku 1977 Douglas A. Hibbs Jr. a vychází z ideologických stran, které se zaměřují jen na určité procento voličů určité politické orientace. Je to model s neracionálními voliči a dle Klikové a Kotlána (2003) je dán předpoklady:

- ekonomika je popsána Phillipsovou křivkou,
- inflační očekávání jsou přizpůsobivá,
- inflace jsou přímo kontrolována politiky,
- politici jsou ideologičtí (různé strany upřednostňují různé cíle),
- voliči si uvědomují ideologické rozdíly stran a volí takovou, která jim nabízí přitažlivější politiku,
- termín voleb je předem určen.

Díky neracionálním voličům stejně jako v Nordhausově modelu popisuje Hibbsův model krátkodobou Phillipsovou křivkou. Každá z vlád, ať už pravicová nebo levicová, si zvolí na křivce bod, kterého se bude snažit dosáhnout. Pro pravicové vlády to je boj s inflací, takže se zaměří spíše na bod s nižší inflací a vyšší nezaměstnaností. Levicové vlády preferují nízkou nezaměstnanost a hospodářský růst, proto si zvolí bod na Phillipsové křivce s vyšší inflací a nízkou nezaměstnaností. Ideologické strany neprovádějí účelovou, oportunistickou politiku, ale snaží se dlouhodobě dosahovat svých cílových bodů. Střídání levicových a pravicových vlád pak způsobuje posuny po křivce, jak podotkli Kliková a Kotlán (2003).

Ná následujícím obrázku jsou je znázorněna levicová vláda vlevo, pravicová vpravo.

Obr. 2.7: Hibbsův model

Poznámky: π_L – míra inflace dle levicového programu, π_P – míra inflace dle pravicového programu, u_L – míra nezaměstnanosti dle levicového programu, u_P – míra nezaměstnanosti dle pravicového programu, L – cílový bod levicové vlády, P – cílový bod pravicové vlády.

Zdroj: KLIKOVÁ a KOTLÁN (2003), vlastní zpracování.

Za předpokladu racionality voličů dochází k výkyvům reálných veličin jen krátkodobě, a to pouze na začátku prvního volebního období. V dalších obdobích tomu zabrání právě racionální uvažování voličů. Levicová politika směřující ke snížení nezaměstnanosti vede pouze k akceleraci inflace, naopak pravicová politika vede ke snížení inflace na úkor nezaměstnanosti. Můžeme tedy očekávat, že pokud vyhraje volby levice, dojde ke snížení nezaměstnanosti, ale taky ke zvýšení inflace. Když vyhraje volby pravice, můžeme očekávat snížení inflace, ale produkt se bude nacházet pod potenciálem, jak zmínili Kliková a Kotlán (2003).

2.4 Shrnutí

Základy problematiky politicko-hospodářského cyklu byly položeny především i díky vzniku teorie veřejné volby, které se datují k roku 1948. Výše uvedené přínosy teorie veřejné volby, mezi které patří například dobývání renty, teorie byrokracie, model středového voliče, logrolling, případně Arrowův teorém nemožnosti, nastiňují, jak to funguje na politické scéně. Pro pochopení politicko-hospodářského cyklu, je důležité především jeho vymezení a fungování, které by se neobešlo bez politického trhu. Na tomto trhu se setkávají voliči a strany. Především rozdělení na ideologické a oportunistické strany a voliče na racionální a neracionální, dopomáhá k sestavení čtyř výše znázorněných základních modelů.

3 Politicko-ekonomický vývoj České republiky

V následující kapitole č. 3 je zachycen vývoj politické i ekonomické scény České republiky v rozmezí od roku 1989 až do roku 2011.

3.1 Ekonomický vývoj

V podkapitole 3.1 je rozdělen ekonomický vývoj na etapy postupně od roku 1989 v ČSFR do roku 1993, následující vývojem v České republice do roku 2011.

3.1.1 Transformace ekonomiky v letech 1989 až 1993

Ekonomický vývoj po roce 1989 byl do značné míry ovlivněn skutečnostmi, které se prolínaly do následujících let. Po roce 1989 bylo hlavním úkolem transformovat ekonomiky z centrálně plánovaných na ekonomiky tržní. Chystaná transformace postavila vlády před tři základní úkoly:

- liberalizaci trhů,
- stabilizaci,
- privatizaci státního majetku převodem do soukromého vlastnictví.

Významnou institucionální událostí v ekonomické transformaci byly první změny v právním rámci. Byly přijaty zákony o soukromém podnikání, které prakticky pouze stanovily, že soukromé podnikání již nadále nebylo trestné, dále o akciových společnostech a o státním podniku, jak zmínil Židek (2006).

Prvním krokem ekonomické reformy, která byla přijata v roce 1990, byly tři devalvace československé koruny, které proběhly v průběhu roku. V lednu z 14,80 Kčs za US dolar na 17,00 Kčs, v říjnu na 24,00 Kčs a v prosinci na 28,00 Kčs za US dolar. To znamenalo zvýhodnění zahraničí vůči ČSFR při zvýšení cenové hladiny dováženého zboží a surovin, čímž došlo také ke zvýšení domácí cenové hladiny, které se drasticky projevilo u hladiny spotřebitelských cen.

Nové ekonomické a sociální základy tržní ekonomice zasadila počátkem 90. let kupónová privatizace, která byla zahájena v říjnu roku 1991 nabídkou akcií privatizovaných podniků. Kupónovou privatizaci doprovázela k 1. 1. 1991 také liberalizace cen a odstranění cenových dotací, což vedlo opět ke zvýšení cenové hladiny. Na počátku devadesátých let

zažily všechny postkomunistické země ostrý hospodářský pokles, ať už si jako transformační strategii zvolili šokovou terapii⁴ nebo gradualismus⁵, jak uvedl Holman (2000).

V roce 1993 došlo k již zmiňovanému rozdělení České a Slovenské Federativní Republiky, dále také k přerušení výrobních a odbytových vazeb, což přineslo prohloubení nepříznivé ekonomické situace. K 1. 1. 1993 vznikla také Česká národní banka, která měla za úkol především zabezpečení stability české koruny. Další zvýšení cen vyvolalo v roce 1993 zavedení daně z přidané hodnoty. Na následující tabulce je zobrazen vývoj makroekonomických ukazatelů od roku 1990 do roku 1993.

Tab. 3.1: Vývoj makroekonomických ukazatelů v ČSFR v letech 1990 až 1993

	1990	1991	1992	1993
Růst reálného HDP (%)	-1,2	-11,6	-0,5	0,1
Míra inflace (%)	9,7	56,7	11,1	20,8
Míra nezaměstnanosti (%)	0,7	4,1	2,6	3,5

Zdroj: TOMEŠ (2008).

3.1.2 Expanze v letech 1993-1996

Následující období je od roku 1993 do roku 1996. Především období od roku 1994 do roku 1996 je charakteristické hospodářskou expanzí, která byla přirozenou reakcí na silný pokles výroby v minulých letech. Při vytváření makroekonomického prostředí bylo rozhodující uvolnění měnové politiky. Díky ní se výrazně podpořil růst domácí poptávky, která rostla v průměru o 8,3 %. Vývoj v letech 1994 – 1995 vyvolával velmi pozitivní očekávání. Prognózy v roce 1995 předpokládaly, že v České republice dlouhodobě poroste HDP ročním tempem kolem 5 %. V říjnu roku 1995 provedla Česká národní banka rozsáhlou liberalizaci toků na finančním účtu platební bilance a tím umožnila obchodování s českou korunou na mezinárodních měnových trzích (Holman, 2000).

Česká republika byla označována za zemi, kde probíhala ekonomická transformace velmi úspěšně, byla zde i politická stabilita. Díky zvyšující se důvěře zahraničních i domácích investorů docházelo k vysokému přílivu zahraničního kapitálu a oživení domácích investic. Především v letech 1994 a 1995, docházelo k rychlému růstu peněžní zásoby, a to až o jednu

⁴ Rychlejší cesta transformace, založená na okamžité liberalizaci trhů.

⁵ Pomalejší cesta transformace, rozložená do delšího časového období.

pětinu za rok, což přispělo k obnovení hospodářského růstu, dále se projevovala klesající míra inflace a nízká míra nezaměstnanosti, které jsou znázorněny společně s vývojem HDP na následující tabulce.

Tab. 3.2: Vývoj makroekonomických ukazatelů v letech 1994 až 1996

	1994	1995	1996
Růst reálného HDP (%)	2,7	5,9	4,3
Míra inflace (%)	10,0	9,1	8,8
Míra nezaměstnanosti (%)	3,2	2,9	3,5

Zdroj: ČSÚ (2012).

3.1.3 Recese v letech 1996-1999

Ke konci roku 1996 a začátkem roku 1997 se začíná projevovat nesoulad mezi růstem domácí agregátní poptávky a růstem HDP. Česká národní banka od roku 1993 zrychlila růst peněžní zásoby, což přispělo k nastartování hospodářské expanze v letech 1994 až 1996, poté ale Česká národní banka změnila měnovou politiku. V roce 1996 rozšířila flukтуаční pásmo na 15 %, zvýšila povinné minimální rezervy komerčních bank i vlastní úrokové sazby. Právě tento obrat v měnové politice vedl ke zpomalení růstu peněžní zásoby a bankovních úvěrů, což představovalo pro ekonomiku brzdicí impuls.

Pro českou ekonomiku to znamenalo začátek recese. Analytici původně plánovali pro rok 1997 pokles tempa růstu HDP, avšak při svých předpokladech byli velmi optimističtí a počítali s mírnějším poklesem. Česká národní banka i přes nepříznivou situaci reagovala neadekvátně, kdy zůstala u měnové restrikce, zpomalil se růst peněžní zásoby, a to vedlo k dalšímu prohloubení hospodářské recese. V roce 1997 zavedla Česká národní banka režim floating⁶, vyhlásila politiku inflačního cílování a pro rok 1998 stanovila inflační cíl na 5,5 – 6,5 %, který ovšem tzv. přestřelila, protože ve skutečnosti byla 1,7 % (Holman, 2010). Situace se zlepšovala až ke konci roku 1998, kdy se začal zvyšovat růst peněžní zásoby.

⁶ Režim volně pohyblivého kurzu

Tab. 3.3: Vývoj makroekonomických ukazatelů v letech 1997 až 1999

	1997	1998	1999
Růst reálného HDP (%)	-0,7	-0,8	1,3
Míra inflace (%)	8,5	10,7	2,1
Míra nezaměstnanosti (%)	4,3	6	8,5

Zdroj: ČSÚ (2012).

3.1.4 Oživení ekonomiky v letech 1999-2007

Hlavním tahounem oživení ekonomiky v roce 1999 byl export, který směřoval převážně do zemí Evropské unie. I přes mírný ekonomický růst rostla nezaměstnanost, byl zaznamenán také pokles čistých investic, a to především díky vysokým úrokovým sazbám, naopak inflace se snižovala. V tabulce 3.4 je znázorněn vývoj makroekonomických ukazatelů v období od roku 2000 do roku 2007.

V roce 2000 se ekonomika nacházela po roce 1999 plně ve fázi oživení. Ekonomický růst dosahoval 3,9 %, který překvapil nejednoho ekonoma. Za hlavního tahouna ekonomického růstu lze považovat investice do fixního kapitálu, ale i rostoucí domácí poptávku, která především v letech 2000 až 2003 rostla průměrně o 4,1 % ročně. Postupně se také zrychloval růst spotřeby domácností, který byl v roce 2000 cca. 2,3 % a v roce 2003 se vyšplhal až na 4,9 %. Český průmysl zaznamenal v roce 2003 zvýšení objemu tržeb i průmyslové produkce, především díky uvedení do provozu některých nových, výrobních kapacit a oživení hutnictví a strojírenství.

Vývoj ekonomiky v roce 2004 navazoval na pozitivní vývoj z roku 2003 s poměrně silným ekonomickým růstem, nízkou inflací, avšak vysokou mírou nezaměstnanosti. Po vstupu země do Evropské unie 1. května 2004, nabral růst v České republice, podobně jako v ostatních zemích Višegradske čtyřky⁷, relativně velké tempo. Dominantní pozici přebíral po hutnictví automobilový průmysl, díky kterému má země od roku 2004 aktivní saldo obchodní bilance.

Vývoj v roce 2005 vyznačoval vysoké tempo přírůstků HDP a došlo k převýšení vývozu nad dovozem zboží. Vývoj zahraničně ekonomických vztahů byl klíčovým jevem, díky kterému se zrychloval růst HDP. Došlo také k růstu počtu pracovníků a snížení míry nezaměstnanosti. Pozitivní vývoj setrval až do roku 2007, rostla zaměstnanost i produktivita

⁷ Česko, Maďarsko, Polsko, Slovensko.

práce. Vzestup cen potravin a energií společně s růstem daní a nájemného zvyšoval ke konci roku inflaci.

Tab. 3.4: Vývoj makroekonomických ukazatelů v letech 2000 až 2007

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Růst reálného HDP (%)	3,6	2,5	1,9	3,6	4,5	6,3	6,8	6,1
Míra inflace (%)	3,9	4,7	1,8	0,1	2,8	1,9	2,5	2,8
Míra nezaměstnanosti (%)	9,0	8,1	7,3	7,8	8,3	7,9	7,1	6,0

Zdroj: ČSÚ (2012).

3.1.5 Výkyvy ekonomiky v letech 2007-2011

Po poměrně vysokém růstu reálného HDP z roku 2007 se ekonomika ocitá v roce s mimořádnými výkyvy. Začátek roku 2008 byl ovlivněn rokem 2007, kdy již docházelo ke zvolnění tempa růstu HDP. V průběhu roku 2008 se již výkon české ekonomiky zhoršoval. Růst HDP se postupně zpomaloval, kdy ve 4. čtvrtletí vzrostl meziročně pouze o 0,2 %. Došlo také k poklesu průmyslové produkce. Přímé zahraniční investice ve výši 182,8 mld. Kč zaznamenaly snížení o 29 mld. Kč oproti roku 2007. Nepříznivý vývoj zaznamenala také míra inflace, která se vyšplhala na hranici 6,3 %, což bylo nejvíc za posledních deset let.

Důležitým faktorem tohoto období byla především americká hypoteční krize z roku 2007, která postupně přerostla ve světovou finanční krizi v roce 2008 a nevyhnula se ani České republice a ekonomiku zastihlo neočekávané zbrždění. Česká vláda ovšem nepřipouštěla, že by se krize mohla dotknout i české ekonomiky. Plán na zmírnění krize byl představen až po dlouhých měsících na začátku roku 2009 a nesl název Národní protikrizový plán, jenž měl pomoci podnikatelům s nižšími daněmi, dále se zaměřoval např. na podporu exportu a snížení sazby pojistného. Hlavním úkolem bylo ovšem zmírnění růstu nezaměstnanosti. Díky ztrátě důvěry byla nucena ODS přijmout i některé návrhy od opozice, mezi které patřilo například šrotovné, a to se opět promítlo do stavu veřejných financí. Legislativně bylo šrotovné schváleno v září roku 2009, k jeho realizaci ale nakonec nedošlo.

Následující rok už byl o něco pozitivnější. Výstup z krize začal ve třetím čtvrtletí roku 2009. V roce 2010 HDP v porovnání s krizovým rokem 2009 stoupl reálně o 2,2 %. O růst HDP se zasloužil čistý vývoz společně s tvorbou hrubého kapitálu. V roce 2011 se HDP v reálném vyjádření zvýšil meziročně o 1,7 %. K růstu HDP přispěl výlučně zahraniční

obchod, který přidal meziročnímu růstu 2,6 p.b., zatímco ostatní složky růst ekonomiky snižovaly. Výdaje na konečnou spotřebu domácností o 0,2 p.b., výdaje vládního sektoru o 0,3 p.b., tvorba hrubého kapitálu o 0,3 p.b. a změna stavu zásob o 0,1 p.b.. Na následující tabulce 3.5 je znázorněn vývoj makroekonomických ukazatelů v letech 2007 až 2011.

Tab. 3.5: Vývoj makroekonomických ukazatelů v letech 2007 až 2011

	2007	2008	2009	2010	2011
Růst reálného HDP (%)	6,1	2,5	-4,1	2,2	1,7
Míra inflace (%)	2,8	6,3	1,0	1,5	1,9
Míra nezaměstnanosti (%)	6,0	5,4	9,2	9,6	6,7

Zdroj: ČSÚ (2012).

3.2 Politický vývoj

Tato podkapitola se zabývá politickým vývojem, jehož vývoj je zachycen od začátku devadesátých let až po rok 2011.

3.2.1 Politický vývoj po pádu komunistického režimu

Konec let 80. a začátek let 90. je charakteristický především rozpadem východního bloku. Na konci roku 1989 byla sestavena Vláda národní jednoty, ve které zasedali i představitelé opozice. V listopadu roku 1989 došlo k pádu komunistického režimu a v Československu došlo k rekonstrukci parlamentu a především volby prezidenta republiky, jímž se stal v prosinci téhož roku Václav Havel.

V průběhu roku 1990 začaly vznikat základní předpoklady pro demokratické fungování politického systému a již v červnu téhož roku se konaly první svobodné volby od roku 1948, jejichž vítězem se stalo Občanské fórum v Česku a na Slovensku to byla Verejnost proti násiliu. U obou stran se ovšem nejednalo o standardní politické strany, nýbrž seskupení podporující demokratické změny ve společnosti. V roce 1992 se konaly druhé svobodné volby s účastí již standardních politických subjektů, z nichž v České republice zvítězila Občanská demokratická strana pod vedením Václava Klause. V té době vrcholily spory o kompetence mezi Českou a Slovenskou republikou a programy politických reprezentací vzešlých z voleb

byly v Česku a Slovensku natolik odlišné, že na počátku roku 1993 došlo k rozdělení Československa a k 1. lednu roku 1993 vzniká samostatná Česká republika, jak uvádí Tomeš (2008).

Následující tabulka znázorňuje výsledky voleb stran Verejnosť proti násiliu a Občanského fóra v červnu roku 1990.

Tab. 3.6: Výsledky voleb do Federálního shromáždění v červnu 1990

Politický subjekt		Sněmovna lidu		Sněmovna národů	
		% hlasů	Počet mandátů	% hlasů	Počet mandátů
Verejnosť proti násiliu	SR	32,54	19	37,28	33
Občanské fórum	ČR	53,15	68	49,96	50

Poznámky: SR – Slovenská republika, ČR – Česká republika.

Zdroj: ŽÍDEK, L. (2006), vlastní zpracování.

3.2.2 Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky 1996

V pátek 31. května roku 1996 se uskutečnily v pořadí již třetí svobodné volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. O celkový počet 200 míst se ucházelo 15 stran. Do poslanecké sněmovny se nakonec dostalo šest stran (tabulka 4), ze kterých vzešla vládní koalice složená z ODS, KDU-ČSL a ODA, která ovšem ztratila v Parlamentu většinu, takže nebylo možné sestavit stabilní většinovou vládu.

Koalice pravicových stran sestavila menšinovou vládu, která ale nebyla kompaktní. Docházelo ke sporům uvnitř pravice a během roku 1997 začaly narůstat i ekonomické problémy, na které vládní strany nacházely společné řešení jen stěží. Následné objevování řady podvodů, tunelování bank, peněžních fondů a aféry s financováním politických stran vzbuzovalo ve voličích nespokojenost s politickým prostředím. Potenciálních voličů ČSSD přibývalo, zatímco ODS naopak ztrácela. Objevené aféry spojené s financováním ODS už byly zřejmě jen poslední hřebíček do rakve, což vygradovalo v rozpad koalice na podzim roku 1997.

Do června roku 1998, kdy se konaly předčasné parlamentní volby, řídila zemi úřednická vláda v čele s guvernérem České národní banky Josefem Tošovským. Volby vyhrála ČSSD a ODS se stáhla do opozice. Předseda ČSSD Miloš Zeman ovšem nedokázal sestavit většinovou vládu, a to mělo za následek podepsání tzv. opoziční smlouvy s ODS. Tento krok se nezdál býti šťastným a společností přijatelným. Díky kritikám ze všech stran politického spektra a

také ze stran občanů začaly vznikat akce, jako například Děkujeme, odejděte. I přes kritiku dokázala menšinová vláda vládnout po celé funkční období, tj. do voleb v roce 2002, jak podotkl Židek (2006).

Tab. 3.7: Výsledky voleb do poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky 1996

Politické strany a hnutí	Počet mandátů
ODS	68
ODA	13
KDU-ČSL	18
ČSSD	61
KSČM	22
SPR-RSČ	18
Celkem	200

Zdroj: ČSÚ (2012).

3.2.3 Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky 2002

Následující období je známé především jako období, kdy se na postech předsedy vlády vystřídali hned tři předsedové. Volby do Poslanecké sněmovny se konaly v červnu roku 2002. Vítězem se stala strana ČSSD s 30,2 % hlasů, následovala ODS s 24,5 % hlasů, za ní KSČM s 18,5 % a KDU-ČSL, US-DEU se 14,2 % hlasů. Vítězná ČSSD pod vedením Vladimíra Špidly, která následně sestavila vládu s KDU-ČSL a US-DEU. Jednalo se ovšem o poměrně slabou vládu zastoupenou 101 mandáty ku 99, které bylo předpovídáno krátké trvání. Spory uvnitř koalice a především špatné výsledky voleb do Evropského parlamentu, ve kterých získaly strany vládní koalice pouze 4 mandáty z celkových 24 dostupných pro Českou republiku, vyústily ve vládní krizi v roce 2004 a následnou rezignaci Vladimíra Špidly na post předsedy Vlády.

Následovalo jednání Václava Klause s předsedy tří parlamentních stran, a to se Stanislavem Grosse za ČSSD, Mirkem Topolánkem za ODS a Miroslavem Kalouskem za KDU-ČSL. Sestavení nové vlády se chopil Stanislav Gross a vznikla opět koalice ČSSD, US-DEU a KDU-ČSL. Poslanecká sněmovna jí 24. srpna 2004 díky 101 hlasům vyslovila důvěru. V lednu roku 2005 vyplynuly na povrch skandály s koupí luxusního bytu a podnikání manželky Šárky. Vyšlo najevo, že Stanislav Gross nemohl pokrýt nákup bytu ze svých úspor

a hypotékou. Následovalo několik nejasných odůvodnění, začaly se také objevovat petice vyzývající ke Grossovu odvolání, demonstrace v Praze a Brně, které zvyšovaly tlak. Na jaře téhož roku byla podána demise, která ukončila vládu Stanislava Grosse.

Post předsedy vlády po Stanislavu Grossovi převzal při stávající trojkoalici Jiří Paroubek, došlo k ukončení vládní krize, díky vyslovení důvěry nové vládě Jiřího Paroubka 13. května, kde hlasovalo pro 101 poslanců. Vláda Jiřího Paroubka vydržela až do konce funkčního období, tedy do konce roku 2006.

3.2.4 Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky 2006

Ve volbách, konaných v červnu roku 2006, se do Poslanecké sněmovny kromě ODS, ČSSD, KSČM a KDU-ČSL dostala poprvé také Strana zelených. Naopak strana US-DEU se podle očekávání do sněmovny nedostala. Výsledek voleb můžeme označit jako patový. Zvítězila ODS s 35,4 % hlasy, následovala ČSSD s 32,3 % hlasy, KSČM s 12,8 % hlasy, KDU-ČSL se 7,2 % hlasy a pátou stranou, která překročila pětiprocentní kritérium se stala Strana zelených se 6,3 % hlasy. Plánovaná koalice ve složení ODS, KDU-ČSL a SZ disponovala „pouze“ přesnou polovinou z celkového počtu 200 mandátů. Druhou polovinou disponovala ČSSD společně s KSČM.

Vláda sestavená Mirkem Topolánkem v říjnu roku 2006 neobdržela při hlasování důvěru Poslanecké sněmovny. Napoprvé ji odmítl Václav Klaus 21. prosince jmenovat z důvodu navržení Karla Schwarzenberga na Ministerstvo zahraničí. Snaha o důvěru trvala až do 19. ledna roku 2007, kdy při mimořádné schůzi Poslanecké sněmovny hlasovalo pro 100 poslanců, proti bylo 97, 1 se zdržel hlasování a především díky poslancům Miloši Melčákovi a Michalovi Pohankovi za ČSSD, kteří před hlasováním opustili sál, obdržela vláda důvěru.

Právě slabý mandát způsobil, že dne 24. března 2009 vyslovila Poslanecká sněmovna vládě nedůvěru. Jednalo se o první vládu v historii České republiky, která byla svržena hlasováním o nedůvěře Poslaneckou sněmovnou. Následovalo jmenování nového předsedy vlády, kterým se stal Jan Fischer. Úřednická vláda Jana Fischera byla původně zamýšlena do předčasných parlamentních voleb na podzim roku 2009. Ty se však nekonal, a proto úřednická vláda setrvala až do řádných voleb v květnu roku 2010.

3.2.5 Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky 2010

V květnových volbách se do Poslanecké sněmovny dostalo pět stran, mezi které patřily již tradičně ODS, ČSSD, KSČM a nově taky TOP09 a Věci Veřejné (VV). Vítězem voleb se stala ČSSD, druhé místo obsadila ODS, třetí skončila TOP09, následovala KSČM a VV. Po skončení voleb se rozhodlo rezignovat několik lídrů stran. Jako první rezignoval předseda KDU-ČSL Cyril Svoboda, následovalo vedení Strany zelených v čele s Ondřejem Liškou, doprovázené předsedou ČSSD Jiřím Paroubkem. Ačkoliv ve volbách vyhrála ČSSD, nedosahovala společně s KSČM většiny mandátů. Ostatní tři strany, tedy ODS, TOP09 a VV, získaly dohromady 118 mandátů z 200 možných. Nečasova vláda požádala o důvěru vlády 10. srpna 2010, pro bylo 118 poslanců, proti 82 členů opozice, vládě byla teda důvěra vyslovena.

3.3 Shrnutí vývoje

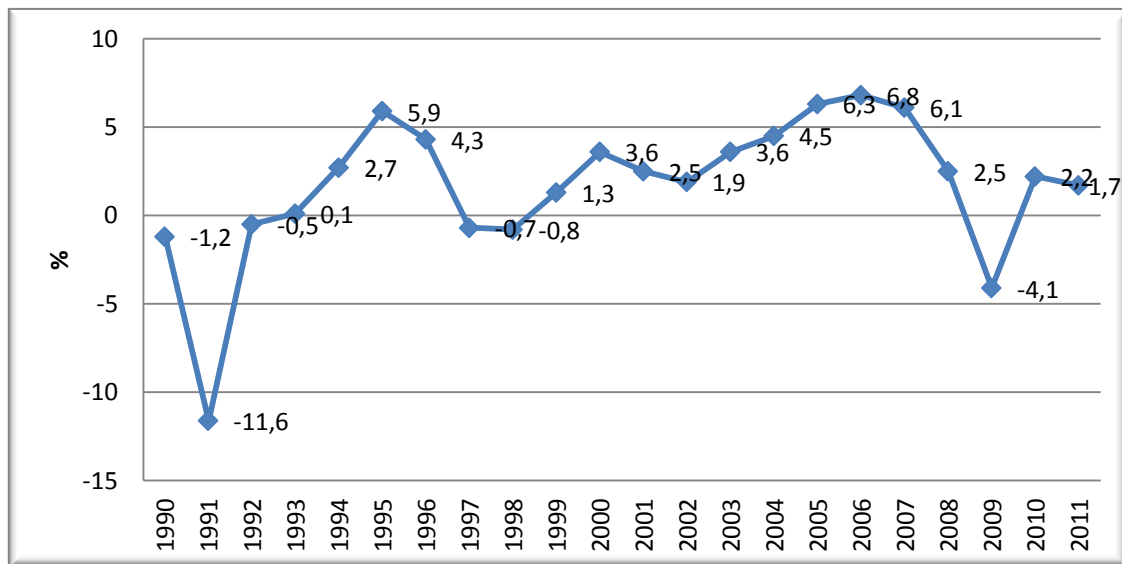
Období od roku 1989 bylo z největší části ovlivněné procesem transformace ekonomiky, kdy Československá ekonomika po čtyřiceti letech přechází z centrálně plánované ekonomiky na ekonomiku tržní. V roce 1990 byla provedena pouze některá opatření a především se uskutečnily první svobodné volby. Nejvýznamnější se uskutečnila až v roce 1991, byla provedena cenová liberalizace, díky které došlo k nárůstu cenové hladiny. Společně s liberalizací byla zavedena také vnitřní směnitelnost koruny. V roce 1992 se uskutečnily druhé svobodné volby a následovala rozsáhlá privatizace, na které se s největším podílem podílela první vlna kupónové privatizace.

Po rozdělení federace, a vzniku dvou samostatných států České a Slovenské republiky, pokračovala Česká vláda s reformami. V roce 1993 byla zavedena daňová reforma, která silně dopomohla k akceleraci inflace. Pro Českou republiku to bylo období tzv. transformační recese, které trvalo až do roku 1993. V roce 1994 byla provedena druhá vlna kupónové privatizace. České ekonomice se začalo blýskat na lepší časy, došlo k oživení, dále k rychlému růstu peněžní zásoby, který rovněž přispěl k hospodářskému růstu. Toto velmi pozitivní, mnohdy až velmi optimisticky viděné období, trvalo až do roku 1996, kdy se konaly již třetí svobodné volby.

V roce 1997, díky nesouladu mezi růstem domácí agregátní poptávky a růstem HDP, který společně s růstem povinných minimálních rezerv komerčních bank, zapříčinili zbrždění ekonomiky, pro kterou to znamenalo začátek recese. Období recese se chýlilo ke konci až na přelomu roku 1998 a 1999. Následovalo opět oživení ekonomiky a fáze růstu, která trvala až

do roku 2008, kdy se projevila celosvětová hospodářská krize, která zapříčinila pokles produktu v roce 2009. Od roku 2010 došlo opět k mírnému růstu HDP.

Graf 3.1: Vývoj reálného HDP v letech 1990 až 2011

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování.

Z výše zobrazeného grafu je patrná transformační recese na začátku období, která se prolínala až do roku 1993. Od roku 1994 nastupuje hospodářský růst, který začíná v roce 1996 oslabovat. Rok 1997 zasáhla ekonomiku recese, která ustoupila až v roce 1999. Od roku 2000 je patrný opět hospodářský růst, který ovšem sráží nástup krize, který se nejvíce projeví v roce 2009. Poté následuje opět mírný růst.

4 Vliv politicko-ekonomického cyklu na hospodářskou politiku České republiky

Následující kapitola č. 4 se zaměřuje na hledání existence politicko-hospodářského cyklu v předvolebním a povolebním období a jeho následný vliv na hospodářskou politiku. Pro sledované období jsou vyčleněny volby do Poslanecké sněmovny konané v letech 1996, 1998, 2002, 2006 a 2010. Prvním obdobím byl sice rok 1992, ale v důsledku transformace ekonomiky, probíhající privatizace a liberalizace trhů, které by měly za následek výrazné zkreslení údajů, což by v konečném důsledku znamenalo velmi malou vypovídací schopnost, nebyl zahrnut do zkoumání. Pro analýzu vlivu je použit vývoj inflace a nezaměstnanosti. Právě cenová stabilita je v preferencích pravicové vlády, kdy se v předvolebním období očekávají inflační tlaky. Naopak po volbách by mělo dojít k ochlazení ekonomiky, která může přispět ke zpomalení růstu inflace. Nezaměstnanost, respektive zaměstnanost, je jedním z hlavních úkolů levicové vlády. Při analýze inflace je nutné počítat s tím, že monetární politiku má na starosti ČNB, proto vliv vlády na inflaci je takřka minimální. Vliv vlády na cenovou hladinu mají pouze přímé nástroje. V analýze nezaměstnanosti má vláda k dispozici mnohem více nástrojů a její vliv je větší, než v případě inflace. Jedním z předních nástrojů je např. stanovování minimální mzdy.

4.1 Politicko-hospodářský cyklus 1996

Po nastínění vývoje v předchozí kapitole se nyní pokusím zjistit existenci politicko-hospodářského cyklu v předvolebním a povolebním období ve volbách v roce 1996 a následný vliv na hospodářskou politiku. Předpoklady, které jsou nutné pro analýzu, je dle teorie o politicko-hospodářském cyklu realizace expanzivní politiky v předvolebním období a následné restriktivní politiky v povolebním období.

4.1.1 Předvolební období

Dle Žídka (2006), došlo v roce 1995 k předvolební expanzi, kdy byly zvýšeny důchody o 7-8 % a mzdy ve veřejném sektoru o 15,6 %. Dále také Schwarz (2003) podotýká, že se jednalo o fiskální expanzi, která se projevila zmohutněním veřejných rozpočtů. Díky

prudkému růstu mandatorních výdajů, především výdajů na sociální zabezpečení, začal narůstat státní dluh.

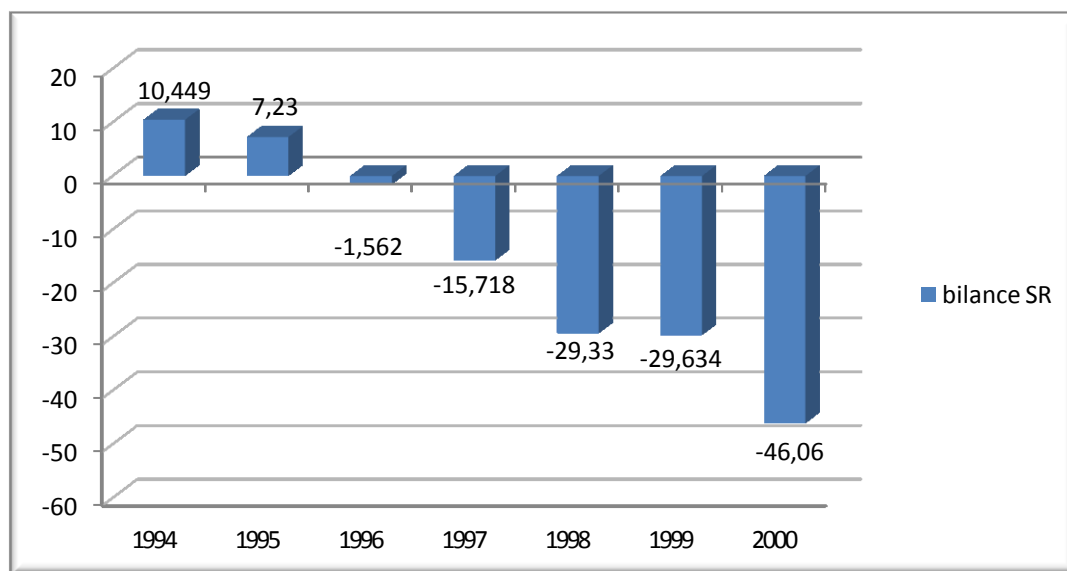
Tab. 4.1: Vývoj vybraných výdajů v letech 1995 až 1998 v mil. Kč

	1995	1996	1997	1998
Mandatorní výdaje	193 682	230 782	266 593	299 588
Quasi-mandatorní výdaje	99 732	113 302	118 606	125 861
Systém sociálního zabezpečení	171 470	194 475	216 783	240 194
Systém zdravotní péče	100 665	110 662	121 320	132 527

Zdroj: Asociace samostatných odborů České republiky (2012), VÚPSV (2012), vlastní zpracování.

Z výše uvedených závěrů budeme předpokládat, že k expanzi skutečně před volbami došlo. Hospodaření České republiky skončilo v roce 1994 přebytkem 10,449 mld. Kč, v roce 1995 přebytkem 7,230 mld. Kč. V roce 1996 již státní rozpočet skončil schodkem ve výši 1,562 mld. Kč, což mělo za následek již zmiňované zvýšení mandatorních výdajů s blížícím se termínem voleb. Na následujícím grafu je znázorněn vývoj bilance státního rozpočtu.

Graf 4.1: Vývoj bilance státního rozpočtu v letech 1994 až 2000 v mld. Kč

Zdroj: ČSÚ(2012), vlastní zpracování.

Ve struktuře výdajů státního rozpočtu nejvíce ovlivňují voliče výdaje běžné, které vzrostly v roce 1995 o 12 %, oproti roku 1994 a o 9,9 % v roce 1996, oproti roku 1995.

4.1.2 Povolební období

Dle teorie politicko-hospodářského cyklu by měla nastat v následujících letech 1997 a 1998, tedy po volbách roku 1996, fiskální restrikce. Vliv politicko-hospodářského cyklu na hospodářskou politiku České republiky můžeme zjistit pouze pro rok 1997, protože v roce 1998 vládla úřednická vláda tehdejšího guvernéra České národní banky Josefa Tošovského, která si nekladla za cíl ovlivňovat voliče pro případné znovuzvolení, z důvodu omezené doby vládnutí.

V roce 1997 se prováděla restriktivní politika prostřednictvím tzv. balíčků úsporných opatření za Vlády premiéra Václava Klause. První z balíčků, přijatý v dubnu 1997, dosáhl výše úspor 25,5 mld. Kč. Druhý balíček, přijatý v květnu 1997, dosáhl výše úspor 16,6 mld. Kč. Díky úsporným balíčkům se snížily výdaje státního rozpočtu přibližně o 42 mld. Kč. Přestože byly zavedeny úsporné balíčky, deficit státního rozpočtu se i nadále prohluboval, jak je patrné z grafu 4.1. Dále došlo v rámci úspor i na změny v dávkách státních sociálních podpor, především přídavky na dítě a sociální příspěvky, které byly poskytovány pouze nízkopříjmovým rodinám s dětmi, jak uvádí Dvořáková (2011).

Nutno podotknout, že právě v období od roku 1997, zmiňované v kapitole 3.1.3, se nacházela ekonomika v recesi. Dalo by se tedy polemizovat o tom, zdali byla povolební restriktivní politika prováděna v souladu s politicko-hospodářským cyklem, nebo šlo pouze o snahu vypořádat se s probíhající hospodářskou recesí prostřednictvím restriktivních opatření.

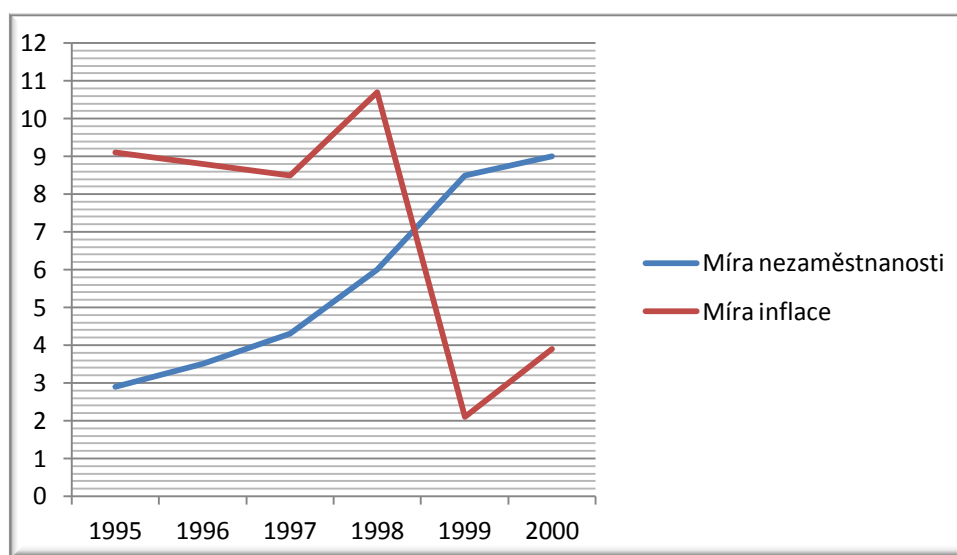
Tab. 4.2: Vývoj vybraných ukazatelů v letech 1995 až 1998

	1995	1996	1997	1998
Saldo státního rozpočtu / HDP (%)	0,5	-0,1	-0,9	-1,5
Růst reálného HDP (%)	5,9	4,3	-0,7	-0,8
Vládní dluh / HDP (%)	10,53	9,22	9,56	9,75

Zdroj: ČSÚ (2012).

Ná následujícím grafu 4.2 je zobrazen vývoj míry inflace a nezaměstnanosti v rozmezí od roku 1995 až po rok 2000.

Graf 4.2: Vývoj míry inflace a nezaměstnanosti v % od roku 1995 do 2000

Zdroj: ČSÚ (2012), vlastní zpracování.

4.1.3 Shrnutí volebního období 1996

Sledované volební období roku 1996 bylo rozděleno na předvolební období od roku 1994 do roku 1996 a povolební období od roku 1996 do roku 1997. V předvolebním období došlo k nárůstu mandatorních výdajů, především výdajů na sociální zabezpečení, dále taky k nárůstu běžných výdajů, které ovlivňují voliče nejvíce. Lze tedy tvrdit, že došlo k předvolební expanzi. Po volbách přišla na řadu restrikce v podobě Klausových úsporných balíčků, které měly za následek snížení výdajů státního rozpočtu. Dále došlo také ke změnám v dávkách státních sociálních podpor. Na základě výše zmíněných skutečností lze tvrdit, že došlo k existenci politicko-hospodářského cyklu a snahu politiků o znovuzvolení prostřednictvím předvolební expanzivní politiky. V předvolebním období mělo taktéž dojít k nárůstu míry inflace a v následném povolebním období k jejímu snížení. Toto tvrzení je ovšem neprokazatelné. U nezaměstnanosti taktéž nedošlo před volbami ke snížení. To může mít i za následek Klausova vláda, která od roku 1992 do roku 1995 držela hranici minimální mzdy na 2 200 Kč. V roce 1996 došlo pouze k mírnému nárůstu na 2500 Kč. Dále je prokazatelné pouze zvýšení míry nezaměstnanosti po volbách.

4.2 Politicko-hospodářský cyklus 1998

V následujícím volebním období roku 1998 bude sledováno, zdali došlo k existenci politicko-hospodářského cyklu a jeho následný vývoj na hospodářskou politiku. Období je vyčleněno na rok před volbami a následný vývoj po volbách v roce 1999 a 2000.

Na začátku období roku 1998 vládla již zmiňovaná Tošovského úřednická vláda, která si nekladla za cíl své znovuzvolení, proto neměla důvod ovlivňovat před volbami voliče a nedošlo tedy k expanzivní fiskální politice. Fiskální politika, následovaná po roce 1997, měla v roce 1998 stále restriktivní charakter z důvodu stále působících úsporných balíčků z předchozího roku. V roce 1999 dochází k nastartování ekonomického růstu. Fiskální politika je prováděna expanzivní, což dokazuje i rostoucí deficit státního rozpočtu zobrazený na grafu 4.1. Nedošlo sice k poklesu nezaměstnanosti, ale podařilo se snížit inflaci. V povolební fázi stejně tak, jako v růstové fázi cyklu, by měla být prováděna spíše restriktivní politika, než expanzivní.

Tab. 4.3: Vývoj vybraných výdajů v letech 1998 až 2000 v mil. Kč

	1998	1999	2000
Mandatorní výdaje	299 588	310 713	335 899
Quasi-mandatorní výdaje	125 861	135 106	141 142
Systém sociálního zabezpečení	240 194	258 576	279 017
Systém zdravotní péče	132 527	137 730	146 835

Zdroj: Asociace samostatných odborů České republiky (2012), VÚPSV (2012), vlastní zpracování.

Následující tabulka znázorňuje vývoj vybraných ukazatelů v letech 1998 až 2000, kde je znatelné nastartování ekonomického růstu v roce 1999.

Tab. 4.4: Vývoj vybraných ukazatelů v letech 1998 až 2000

	1998	1999	2000
Saldo státního rozpočtu / HDP (%)	-1,5	-1,4	-2,1
Růst reálného HDP (%)	-0,8	1,3	3,6
Vládní dluh / HDP (%)	9,75	10,98	13,22

Zdroj: ČSÚ (2012).

V roce 2000 probíhala stále fiskální expanze, díky které se snažila vláda o zlepšení makroekonomické situace, což dokazuje i růst HDP na 3,6 %. Díky expanzi docházelo především k dalšímu zbytečnému zadlužování, které je znatelné na grafu 4.1. Předvolební restrikce a následná povolební expanze je ovšem v rozporu s teorií politicko-hospodářského cyklu, proto lze tedy jeho existenci ve sledovaném období vyvrátit. Nezaměstnanosti si zachovala svoji pozvolna zvyšující se tendenci, kdežto inflace se zastavila v roce 1998 na 10,7 %, a poté se ji podařilo snížit na 2,1 % v roce 1999.

4.3 Politicko-hospodářský cyklus 2002

Období kolem roku 2002 je rozčleněno na období předvolební, tedy rok 2001, rok volební 2002 a povolební, tedy roky 2003 a 2004. Následujícími skutečnostmi je existence politicko-hospodářského cyklu potvrzena nebo vyvrácena. Dále je také sledován vliv na míru inflace a nezaměstnanosti.

4.3.1 Předvolební období

Dle teorie politicko-hospodářského cyklu by měla být pro roky 2001 a 2002 charakteristická předvolební expanze. V následující analýze výdajů ze státního rozpočtu lze zpozorovat nárůst výdajů běžných, které vzrostly o 9,6 % v roce 2002, oproti roku 2001. V obou letech je viditelný také nárůst výdajů v systému sociálního zabezpečení, ale i v systému dávek sociální péče a sociálních služeb. Nárůst dávek se objevil také u peněžitých dávek v nemoci a mateřství. Kromě zmíněných výdajů rostly také minimální mzdy, a to po celé období vlády ČSSD. V roce 2000 činila minimální mzda 4000 Kč, v roce 2001 se zvýšila na 5000 Kč a v roce 2002 došlo k nárůstu na 5700 Kč.

Tab. 4.5: Vývoj vybraných výdajů v letech 2001 až 2004 v mil. Kč

	2001	2002	2003	2004
Mandatorní výdaje	354 541	382 501	426 594	453 192
Quasi-mandatorní výdaje	176 388	175 615	184 986	190 776
Systém sociálního zabezpečení	300 540	320 731	334 083	335 904
Systém zdravotní péče	161 300	178 923	195 155	209 270

Zdroj: Asociace samostatných odborů České republiky (2012), VÚPSV (2012), vlastní zpracování.

Z výše uvedených skutečností vyplývá, že došlo k expanzivní politice, která se projevila nárůstem výdajů na sociální zabezpečení, peněžitých dávek v nemoci a mateřství, ale také v dávkách sociální péče a sociálních služeb. Na tabulce 4.6 je znázorněn vývoj vybraných ukazatelů v letech 2001 až 2004.

Tab. 4.6: Vývoj vybraných ukazatelů v letech 1998 až 2000

	2001	2002	2003	2004
Saldo státního rozpočtu / HDP (%)	-2,9	-1,9	-4,2	-3,3
Růst reálného HDP (%)	2,5	1,9	3,6	4,5
Vládní dluh / HDP (%)	14,67	16,07	19,14	21,07

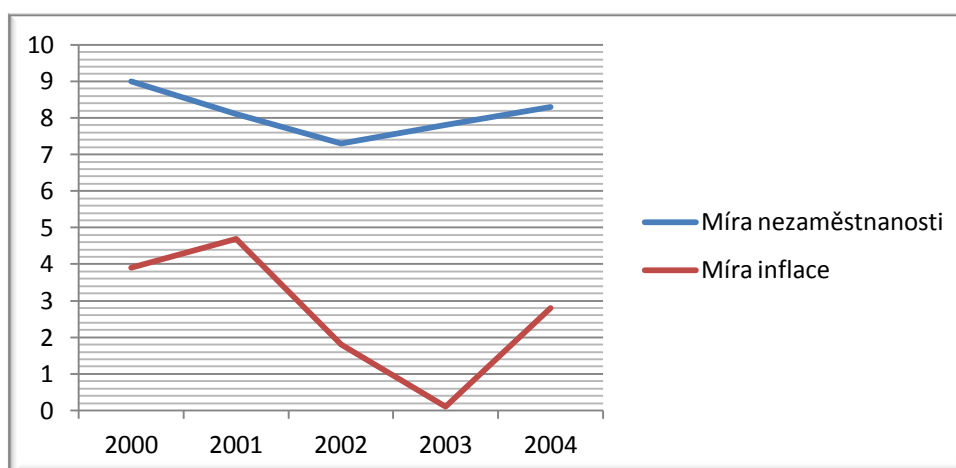
Zdroj: ČSÚ (2012), vlastní zpracování.

4.3.2 Povolební období

V následujících letech po volbách, tedy v roce 2003 a 2004, by mělo dojít k fiskální restrikci. V roce 2003 došlo k enormnímu nárůstu deficitu státního rozpočtu, který činil 109,05 mld. Kč. Díky nárůstu salda lze rok 2003 označit spíše expanzivního charakteru, naproti tomu v roce 2004 se začíná snižovat deficit SR z -109,05 mld. Kč v roce 2003 na -93,685 mld. Kč. Červenec roku 2003 byl důležitý z pohledu schválené reformy veřejných financí, která byla zavedena od roku 2004.

Výdajová stránka se nejvíce dotkla výdajů, které byly nejvíce vynaloženy na důchody. Fiskální politika byla především díky reformě veřejných financí restriktivní, ale restrikce se projevila až v roce 2004, kdy začala být uskutečňována. Graf 4.3 zobrazuje vývoj míry inflace a nezaměstnanosti v % v letech 2000 až 2004.

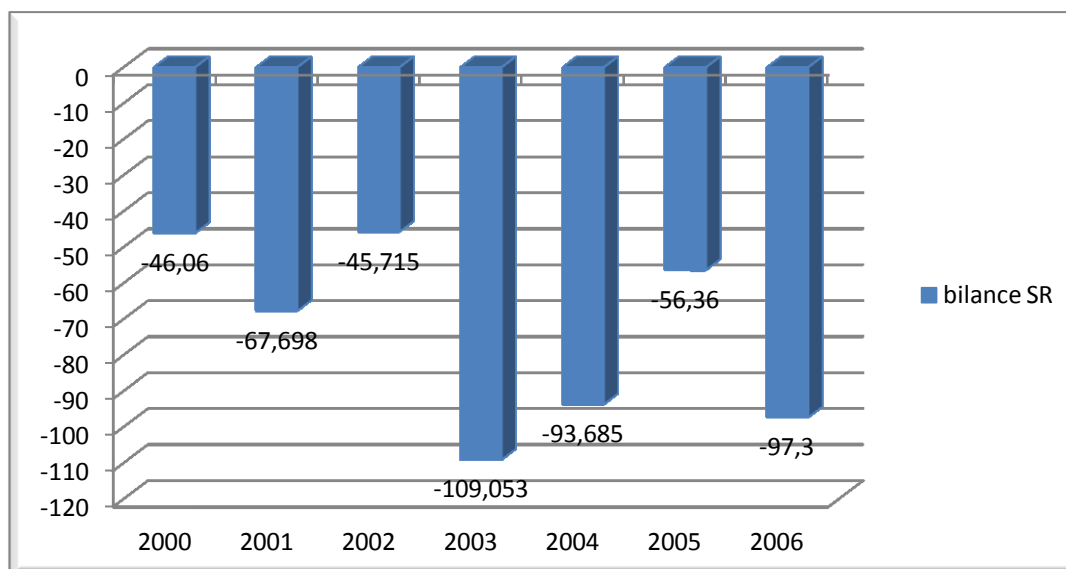
Graf 4.3: Vývoj míry inflace a nezaměstnanosti v % od roku 2000 do 2004

Zdroj: ČSÚ (2012), vlastní zpracování.

Na následujícím grafu 4.4 je znázorněn vývoj bilance státního rozpočtu, kde za povšimnutí stojí především rok 2003, kdy došlo k enormnímu nárůstu deficitu, který se vyšplhal až na hranici -109,053 mld. Kč. Poté se v roce 2005 deficit státního rozpočtu podařilo snížit na -93,685 mld. Kč.

Graf 4.4: Vývoj bilance státního rozpočtu v letech 2000 až 2006 v mld. Kč

Zdroj: ČSÚ (2012), vlastní zpracování.

4.3.3 Shrnutí volebního období 2002

Na základě sledovaného předvolebního období lze tvrdit, že díky nárůstu běžných výdajů, v systému sociálního zabezpečení, v systému dávek sociální péče a sociálních služeb, ale i nárůstu u peněžitých dávek v nemoci a mateřství, došlo před volbami k expanzi. Díky předvolební expanzi mohlo dojít ke „kupování“ voličských hlasů před volbami.

V roce 2003, bezprostředně po volbách, se nepodařila prokázat fiskální restrikce. Rok 2004 se naopak ukázal spíše restriktivním, kdy započala reforma veřejných financí. Ve sledovaném povolebním období se navíc nacházela ekonomika ve fázi růstu, při kterém se očekává restriktivní politika, aby nedošlo k přehřátí ekonomiky. Je tedy těžko určitelné, zdali došlo k restriktivní politice v rámci politicko-hospodářského cyklu nebo pouze o restriktivní politiku v rámci hospodářského růstu. V předvolební expanzi je znatelná také snížená nezaměstnanost, ovšem snižující se míra inflace až do roku 2003, kdy nastává její opětovné zvýšení.

4.4 Politicko-hospodářský cyklus 2006

Období kolem voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2006 je rozčleněno do předvolebního a povolebního období, ve kterých je zkoumána existence politicko-hospodářského cyklu a jeho následný vliv na hospodářskou politiku České republiky.

4.4.1 Předvolební období

Dle teorie politicko-hospodářského cyklu by mělo dojít k předvolební expanzi v letech 2005 a 2006. U běžných výdajů došlo k meziročnímu nárůstu o 7,8 % v roce 2005 a o 8,5 % v 2006. Ve sledovaném období je znatelný nárůst salda státního rozpočtu i vládního dluhu, a to při vysokém tempu růstu reálného HDP, které dosahovalo v roce 2005 6,3 % v a roce 2006 dokonce 6,8 %. Od roku 2004 je realizována navíc reforma veřejných financí, která si klade za cíl snížení deficitu veřejných financí a přitom podpořit hospodářský růst. V následující tabulce je znázorněn vývoj vybraných výdajů v letech 2005 až 2008.

Tab. 4.7: Vývoj vybraných výdajů v letech 2005 až 2008 v mil. Kč

	2005	2006	2007	2008
Mandatorní výdaje	471 742	523 194	554 470	581 802
Quasi-mandatorní výdaje	206 051	217 255	220 081	215 752
Systém sociálního zabezpečení	355 715	387 221	422 911	438 372
Systém zdravotní péče	218 774	226 810	241 935	264 520

Zdroj: Asociace samostatných odborů České republiky (2012), VÚPSV (2012), vlastní zpracování.

Nejvíce se projevil nárůst výdajů na důchodové zabezpečení, systému dávek sociální péče a sociálních služeb a u výdajů na politiku zaměstnanosti. Dále došlo také k nárůstu minimální mzdy na 7185 Kč a v roce 2006 na 7570, která byla od 1. července zvýšená na 7955 Kč.

Tab. 4.8: Vývoj vybraných ukazatelů v letech 2005 až 2008

	2005	2006	2007	2008
Saldo státního rozpočtu / HDP (%)	-1,9	-3	-1,9	-0,5
Růst reálného HDP (%)	6,3	6,8	6,1	2,8
Vládní dluh / HDP (%)	23,17	24,91	25,24	27,10

Zdroj: ČSÚ (2012), vlastní zpracování.

Z výše uvedených skutečností lze předpokládat, že díky zvýšeným výdajům došlo k expanzivní politice, a to i přes probíhající reformu veřejných financí. Na následující tabulce je znázorněn vývoj vybraných ukazatelů v letech 2005 až 2008.

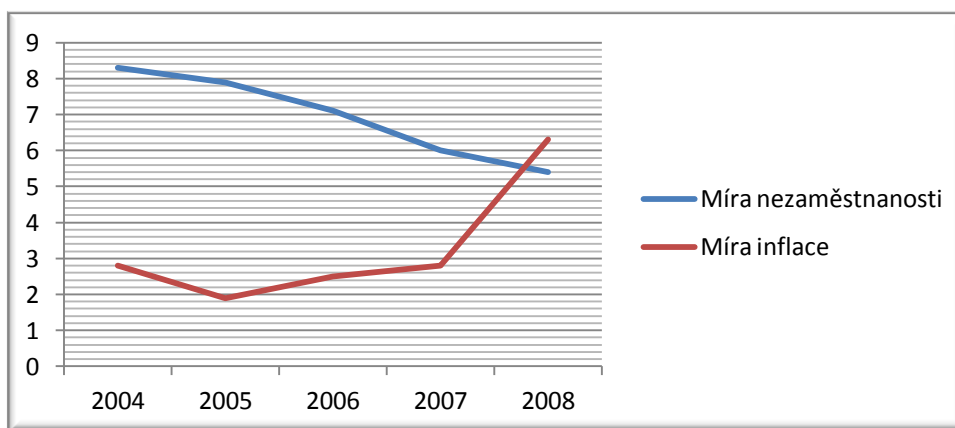
4.4.2 Povolební období

V této fázi by dle teorie politicko-hospodářského cyklu měla následovat povolební restrikce. Vývoj bilance státního rozpočtu na grafu 4.6 má po roce 2006 klesající tendenci deficitu, která se projevovala v celém povolebním období, tedy až do roku 2008, kde se deficit zastavil na hranici -19,4 mld. Kč. Snížení se dále taky projevilo u Quasi-mandatorních výdajů v roce 2008. V lednu 2008 vstoupila v platnost reforma veřejných financí, která za vlády Mirka Topolánka ve svém důsledku změnila 46 zákonů, jeden zrušila a zavedla nové

ekologické daně. Na základě výše uvedených skutečností lze předpokládat, že došlo po volbách k restrikci.

Na grafu 4.5 je znázorněn vývoj míry inflace a nezaměstnanosti v letech 2004 až 2008.

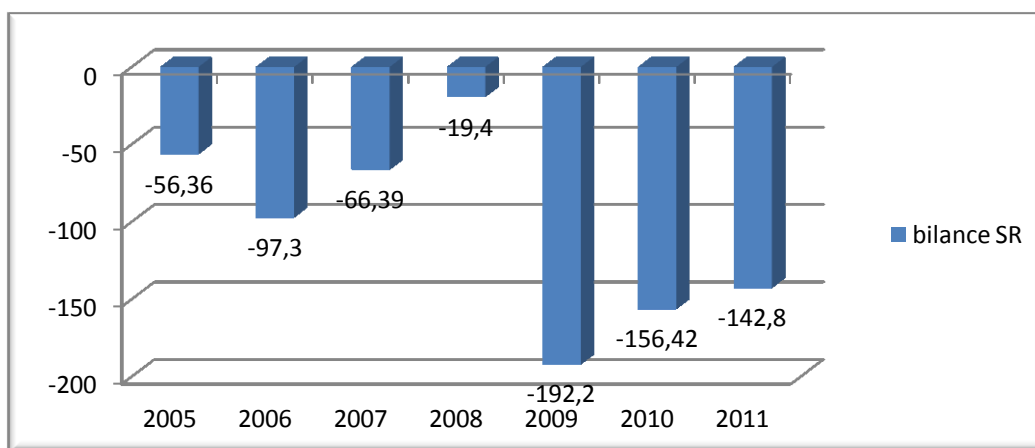
Graf 4.5: Vývoj míry inflace a nezaměstnanosti v % od roku 2004 do 2008

Zdroj: ČSÚ (2012), vlastní zpracování.

Graf 4.6 znázorňuje vývoj bilance státního rozpočtu v letech 2005 až 2011, kde za povšimnutí stojí především rok 2008, ve kterém došlo ke snížení schodku na 19,4 mld. Kč.

Graf 4.6: Vývoj bilance státního rozpočtu v letech 2005 až 2011 v mld. Kč

Zdroj: ČSÚ (2012), vlastní zpracování.

4.4.3 Shrnutí volebního období 2006

Pro sledované období voleb v roce 2006 bylo charakteristické rozdělení na předvolební a povolební. V předvolebním období došlo k nárůstu deficitu státního rozpočtu,

který se ve volebním roce 2006 dostal až na hranici -97,3 mld. Kč, dále u běžných výdajů došlo k meziročnímu nárůstu o 7,8 % v roce 2005 a o 8,5 % v 2006, a to vše při vysokém tempu růstu reálného HDP. Zvýšení výdajů lze pozorovat u mandatorních i quasi-mandatorních výdajů. Na tomto základě lze předpokládat, že došlo k předvolební expanzi. Po volbách je velmi znatelný pokles deficitu státního rozpočtu, který měl od roku 2006 do roku 2008 klesající tendenci. V roce 2008 byla realizována reforma veřejných financí. Na základě tvrzení, že došlo k povolební restrikci, můžeme potvrdit existenci politicko-hospodářského cyklu.

Na Grafu 4.5 je vidět vývoj míry nezaměstnanosti, která se držela na vysoké hranici kolem 8 % do roku 2004. Od roku 2004 je znatelný pokles, který se projevoval v předvolebním i povolebním období, která se podařila v roce 2008 stlačit na hranici 5,4 %.

Pravicová vláda by dle teorie měla usilovat o nízkou míru inflace před volbami. Toto tvrzení je prokazatelné, protože před volbami dosahovala míra inflace nízkých hodnot, které se pohybovaly v rozmezí 1,9 až 2,5 %. Nárůst inflace se projevil po volbách především v roce 2008, kdy se míra inflace dostala na hranici 6,3 %.

4.5 Politicko-hospodářský cyklus 2010

V rámci zkoumání se jedná o poslední volební rok, tedy rok 2010. I toto volební období je rozděleno na předvolební, kde je zkoumáno, zdali došlo k expanzi a povolební, kde je zkoumáno, zdali došlo k restrikci. Po zjištění, zdali došlo k existenci politicko-hospodářského cyklu, následuje vliv na hospodářskou politiku České republiky.

4.5.1 Předvolební období

Předvolební rok 2009 a následně volební rok 2010 jsou poznamenány důsledky celosvětové ekonomické krize, která vypukla v roce 2008. V roce 2009 se vyšplhal deficit státního rozpočtu na -192,2 mld. Kč a v roce 2010 se podařilo snížit deficit na -156,4 mld. Kč. V následující tabulce 4.9 je znázorněn vývoj vybraných výdajů v letech 2009 až 2011.

Tab. 4.9: Vývoj vybraných výdajů v letech 2009 až 2011 v mil. Kč

	2009	2010	2011
Mandatorní výdaje	621 981	628 108	679 634
Quasi-mandatorní výdaje	228 911	216 203	200 380
Systém sociálního zabezpečení	468 462	472 490	*
Systém zdravotní péče	289 591	291 956	*

Zdroj: Asociace samostatných odborů České republiky (2012), VÚPSV (2012), vlastní zpracování.

V letech 2009 i 2010 došlo k poklesu u běžných výdajů. Došlo také ke snížení dávky na nemocenské a podpory v nezaměstnanosti. Další snížení se projevilo u dávek zdravotně postiženým a dávek státní sociální podpory. V tabulce 4.10 je zobrazen vývoj vybraných ukazatelů v letech 2009 až 2011.

Tab. 4.10: Vývoj vybraných ukazatelů v letech 2009 až 2011

	2009	2010	2011
Saldo státního rozpočtu / HDP (%)	-5,3	-4,3	-3,7
Růst reálného HDP (%)	-4,1	2,2	1,7
Vládní dluh / HDP (%)	32,48	36,64	39,38

Zdroj: ČSÚ (2012), vlastní zpracování.

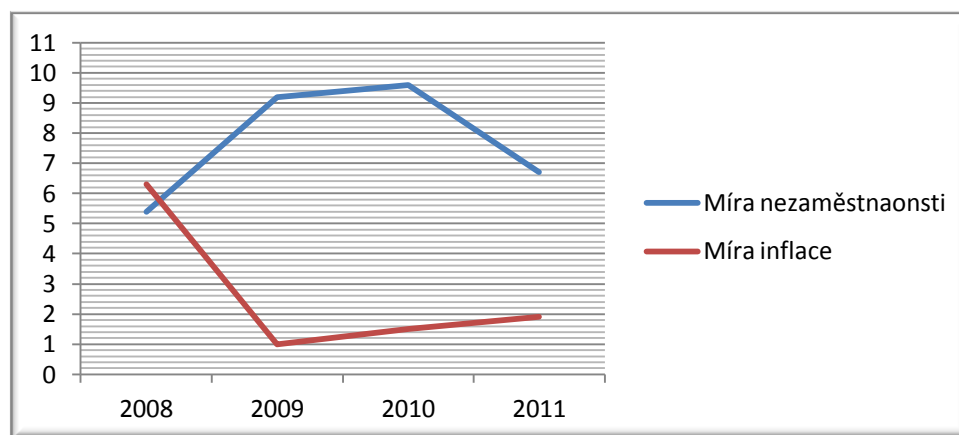
Na základě výše uvedených skutečností nelze jednoznačně potvrdit, že by se jednalo o expanzivní politiku v předvolebním období.

4.5.2 Povolební období

Podle teorie politicko-hospodářského cyklu by měla po volbách následovat restrikce. Nasvědčovalo by tomu i nadále snižující se deficit státního rozpočtu, který v roce 2011 poklesl na -142,8 mld. Kč. Nadále se snižovaly dávky na státní sociální podporu, příspěvky na péči a podpora v nezaměstnanosti. Naopak nárůst výdajů se projevilo u dávek na důchodové pojištění a dávek nemocenského pojištění. Na základě těchto skutečností lze předpokládat, že i v roce po volbách, tedy 2011, probíhala stále restriktivní politika.

Následující graf 4.7 znázorňuje vývoj míry inflace a nezaměstnanosti v letech 2008 až 2011, kde je k vidění v letech 2009 a 2010 vysoká míra nezaměstnanosti, ale nízká míra inflace.

Graf 4.7: Vývoj míry inflace a nezaměstnanosti v % od roku 2008 do 2011

Zdroj: ČSÚ (2012), vlastní zpracování.

4.5.3 Shrnutí volebního období 2010

Poslední sledované období bylo rozděleno na předvolební a povolební. Dle teorie politicko-hospodářského cyklu mělo dojít k předvolební expanzi. Toto tvrzení se nepodařilo potvrdit. Především díky snižujícímu se deficitu státního rozpočtu, dále snížení běžných výdajů, dávek na nemocenské pojištění, podpory v nezaměstnanosti, dávek zdravotně postiženým a dávek státní sociální podpory.

Po volbách byla prováděna stále restriktivní politika, která se projevila u nadále se snižujících dávek na státní sociální podporu, příspěvků na péči a podporu v nezaměstnanosti.

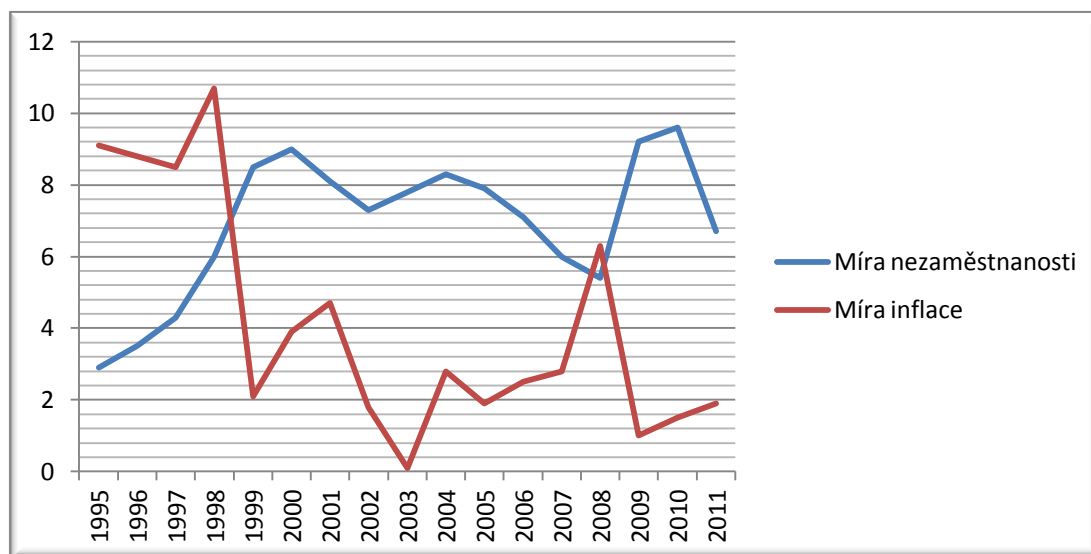
Z grafu 4.7 je vidět znatelný nárůst míry nezaměstnanosti v roce 2009, který pokračoval i v roce 2010 a snížení se dostavilo až v roce 2011, kdy byla míra inflace 6,7 %. Za povšimnutí stojí také míra inflace v roce 2009, která byla na velmi nízké úrovni 1 %. Od tohoto roku má míra inflace mírně zvyšující se tendenci.

4.6 Celkové vyhodnocení

Podle teorie se předpokládá, že pravicová vláda se soustředí především na nízkou míru inflace, kdežto levicová vláda má ve svých preferencích spíše nízkou míru

nezaměstnanosti. Na následujícím grafu 4.8 je znázorněn vývoj míry inflace a nezaměstnanosti pro celé sledované období, tedy od roku 1995 až po rok 2011.

Graf 4.8: Vývoj míry inflace a nezaměstnanosti v % od roku 1995 do 2011

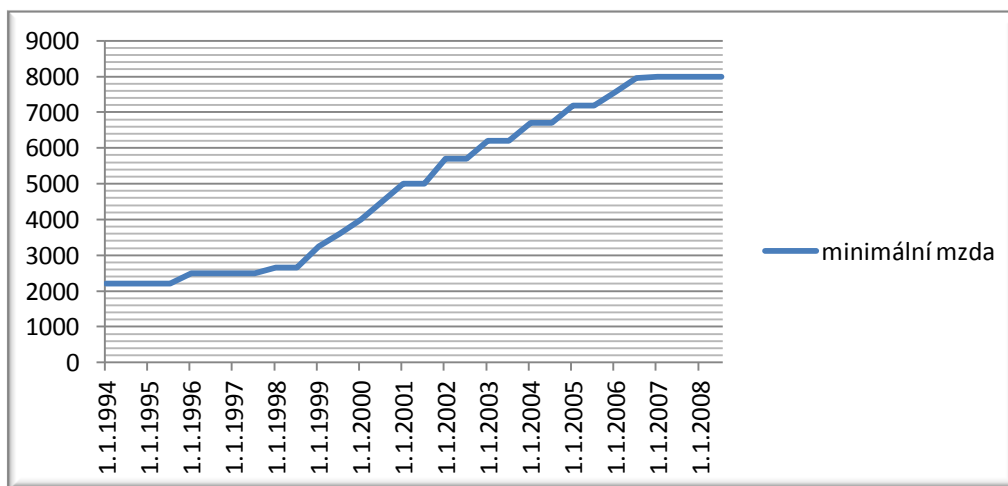
Zdroj: ČSÚ (2012), vlastní zpracování.

Z grafu je patrné, že došlo pouze k mírnému snižování míry inflace v předvolebním, volebním i povolebním období. Po volbách v roce 1996 vládla pravicová vláda. Toto období vydrželo do konce roku 1997. Nutno podotknout, že v letech 1997 až 1998 byla ekonomika zasažená krizí. Poté nastupuje úřednická vláda, při které se snižuje míra inflace až do roku 1999, kde se opět odráží a zvyšujícím se tempem pokračuje až do roku 2001, kde se zastaví na hranici 4,7 %. Od roku 2001 se projevuje snižující se inflace před volbami v roce 2002. Při levicové vládě dále dochází ke snižování inflace, která se v roce 2003 zastaví na velmi nízké hranici 0,1 %. Poté následuje kolísání a v roce 2008 nárůst na 6,3 %. Následné období je zasažené celosvětovou ekonomickou krizí, při které opět dochází ke snižování inflace do roku 2009. Následný vývoj inflace má opět zvyšující se tendenci, a to i za pravicové vlády v letech 2010 a 2011. Očekávané předvolební snížení míry inflace a následné povolební zvýšení inflace se prokázat nepodařilo ani u jednoho ze sledovaných volebních roků. Nutno připomenout, že monetární politiku má na starosti ČNB, proto vliv vlády na inflaci je takřka minimální.

Při sledování vývoje míry nezaměstnanosti je z grafu 4.8 patrný rostoucí trend, který se zastavuje až v roce 2000 na hodnotě 9 %. Poté dochází v předvolebním období k mírnému snížení. Následný vývoj míry nezaměstnanosti má spíše kolísavý charakter mezi 8,1 % a 6 %.

Poté dochází k předkrizovému snížení na 5,4 % a následná krize vymrští opět míru nezaměstnanosti na 9,2 % v roce 2009 a k jejímu snížení dochází až s odezníváním krize v roce 2011. V oblasti nezaměstnanosti má vláda více nástrojů na ovlivnění voličů, než v případě inflace. Jedním z nich je stanovování minimální mzdy, která je zobrazena na grafu 4.9.

Graf 4.9: Vývoj minimální mzdy v letech 1994 až 2008 v Kč

Poznámky: Od roku 2007 až po současnost je minimální mzda stanovena na 8000 Kč.

Zdroj: MPSV (2012), vlastní zpracování.

Na grafu 4.9 je patrný růst minimální mzdy před volbami v roce 1996. V letech 1999 až 2001 dochází k pravidelnému zvyšování minimální mzdy každého půl roku. Před volbami v roce 2002 opět došlo ke zvýšení minimální mzdy. Podobný trend je vysledován i v roce 2006, kdy došlo před volbami ke zvýšení minimální mzdy. Z grafu je dále patrný i rozdíl mezi pravicovými a levicovými vládami. U pravicových vlád zůstává dlouhodobě minimální mzda na fixní úrovni, kdežto u levicové vlády je patrné pravidelné zvyšování minimální mzdy.

5 Závěr

Cílem práce byla aplikace politicko-hospodářského cyklu na prostředí České republiky a jeho vliv na hospodářskou politiku. Záměrem bylo zjistit, zdali došlo k předvolební expanzi a následné povolební restrikci ve sledovaném volebním období. Poté byl sledován vliv na míru inflace a nezaměstnanosti. V rámci zkoumání bylo období rozčleněno na předvolební a povolební období v letech 1996, 1998, 2002, 2006 a 2010. V průběhu sledovaného období došlo ke střídání pravicových a levicových vlád.

V předvolebním období volebního roku 1996 se podařila prokázat expanze v podobě prudkého růstu mandatorních výdajů, především výdajů na sociální zabezpečení. V následném povolebním období se podařila prokázat restriktivní politika především díky balíčkům úsporných opatření za Vlády premiéra Václava Klause. Lze tedy tvrdit, že došlo k existenci politicko-hospodářského cyklu. Dále je také prokazatelná snaha ovlivňování voličů prostřednictvím zvýšení minimální mzdy před volbami, která se v předchozím období držela na fixní úrovni.

V roce 1998 vládla již zmiňovaná úřednická vláda, která si nekladla za cíl své znovuzvolení, proto neměla důvod ovlivňovat před volbami voliče a nedošlo tedy k expanzivní fiskální politice, ale stále pokračující restriktivní politice. V roce 2000 probíhala fiskální expanze, díky které se snažila vláda o zlepšení makroekonomické situace. Díky expanzi docházelo především k dalšímu zbytečnému zadlužování. Předvolební restrikce a následná povolební expanze je ovšem v rozporu s teorií politicko-hospodářského cyklu, proto lze tedy jeho existenci ve sledovaném období vyvrátit.

Volební rok 2002 byl rozdělen taktéž na předvolební a povolební období. V předvolebním období se podařila potvrdit expanze. Došlo také k enormnímu nárůstu dluhu a především zvýšení minimální mzdy, což mohlo mít za následek „kupování“ voličských hlasů. V povolebním období setrvávala expanze. Restrikce se podařila prokázat až v roce 2004, kdy byla uskutečňována reforma veřejných financí. Existenci politicko-hospodářského cyklu vyvrací setrvávající expanzivní politika v roce 2003.

Ve volebním období roku 2006 byla prokazatelná fiskální expanze, která se podařila prokázat především díky nárůstu u běžných výdajů, mandatorních i quasi-mandatorních výdajů. V roce 2006 došlo také k dvojímu zvýšení minimální mzdy. Realizovaná reforma veřejných financí a znatelný pokles deficitu státního rozpočtu měly za následek restriktivní politiku v povolebním období. Existence politicko-hospodářského cyklu je tedy prokazatelná.

Posledním sledovaným obdobím byl volební rok 2010. Předvolebním období bylo především charakteristické doznívajícími následky celosvětové hospodářské krize. V letech 2009 i 2010 došlo k poklesu u běžných výdajů. Došlo také ke snížení dávky na nemocenské a podpory v nezaměstnanosti. Na základě těchto skutečností je expanzivní politika před volbami neprokazatelná. V povolebním období probíhala stále restriktivní politika. Existence politicko-hospodářského cyklu je tedy vyvrácena.

Při zkoumání vývoje míry inflace a míry nezaměstnanosti ve sledovaném období od roku 1995 do roku 2011 nebyl prokazatelný vývoj veličin tak, jak jej popisuje teorie politicko-hospodářského cyklu. Ve zmiňovaném období došlo ke střídání pravicových a levicových vlád. Pro pravicové vlády je charakteristická dle teorie politicko-hospodářského cyklu nízká míra inflace, kdežto pro levicové vlády je to nízká míra nezaměstnanosti. Vývoj obou makroekonomických veličin byl však opačný. Zpočátku sledovaného období byla za pravicové vlády vysoká míra inflace, ale nízká míra nezaměstnanosti. Výrazný pokles míry inflace je zaznamenán v letech 2002 až 2006 za vlády levice, který ovšem doprovází poměrně vysoká míra nezaměstnanosti. Při následné pravicové vládě dochází opět do roku 2008 ke zvyšování míry inflace a snižování míry nezaměstnanosti. Vývoj od roku 2008 byl značně poznamenán celosvětovou hospodářskou krizí, při kterém došlo k poklesu míry inflace a nárůstu míry nezaměstnanosti, která po volbách v roce 2010 opět klesá, kdežto míra inflace se opět zvyšuje.

Aplikace teorie politicko-hospodářského cyklu byla značně problematická. Jedním z problémů jsou nedostatečně dlouhé časové řady pro srovnání, které jsou navíc zkreslené transformací, privatizací a především pády vlád. Dalším z problémů je malý počet voleb, který by zajistil odpovídající srovnání. I přes zmíněné problémy se dají vysledovat trendy, které potvrzují teorii politicko-hospodářského cyklu.

Seznam použité literatury

CAPLAN, Bryan. *The Myth of the Rational Voter: Why Democracies Choose Bad Policies*. Princeton: Princeton University Press, 2007. 276 s. ISBN 978-0-691-12942-6.

DVOŘÁKOVÁ, Zuzana. SMRČKA, Luboš a kol. *Finanční vzdělávání pro střední školy: Se sbírkou řešených příkladů na CD*. Praha: C. H. Beck, 2011. 309 s. ISBN 978-80-7400-008-9.

HAGGARD, Stehpan. WEBB, Steven Benjamin. *Voting for reform: democracy, political liberalization, and economic adjustment*. New York: Oxford University Press, 1994. 536 s. ISBN 0-19-520987-7.

HOLMAN, Robert a kol. *Dějiny ekonomického myšlení*. 3. vyd. Praha : C. H. BECK, 2005. 539 s. ISBN 80-7179-380-9.

HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2001. 714 s. ISBN 80-7179-387-6.

HOLMAN, Robert. *Základy ekonomie pro studenty vyšších odborných škol a neekonomických fakult VŠ*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005. 365 s. ISBN 80-7179-890-8.

HOLMAN, Robert. *Základy ekonomie pro studenty vyšších odborných škol a neekonomických fakult VŠ*. 2. Vyd. Praha: C. H. Beck, 2005. 365 s. ISBN 80-7179-890-8.

JÁNOŠÍKOVÁ, Ivana. JUREČKA, Václav a kol. *Makroekonomie*. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, 2009. 299 s. ISBN 978-80-248-0530-6.

JUREČKA, Václav a kol. *Mikroekonomie*. Praha: Grada publishing, 2010. 355 s. ISBN 978-80-247-3259-6.

KLIKOVÁ, Christiana. KOTLÁN, Igor. *Hospodářská politika*. Ostrava: SOKRATES, 2003. 276 s. ISBN 80-86572-04-8.

KUNEŠOVÁ, Hana. CIHELKOVÁ, Eva a kol. *Světová ekonomika. Nové jevy a perspektivy. 2. doplněné a přepracované vydání*. Praha: C. H. Beck, 2006. 313 s. ISBN 80-7179-455-4.

MÜLLER, Karel. LABOUTKOVÁ, Šárka. VYMĚTAL, Petr. *Lobbing v moderních demokraciích*. Praha: Grada publishing, a.s., 2010. 256 s. ISBN 978-80-247-3165-0.

OCHRANA, František. PAVEL, Jan. VÍTEK, Leoš a kol. *Veřejný sektor a veřejné finance*. Praha: Grada publishing, a.s., 2010. 264 s. ISBN 978-80-247-3228-2.

SLANÝ, Antonín a kol. *Makroekonomická analýza a hospodářská politika*. Praha: C. H. Beck, 2003. 375 s. ISBN 80-7179-738-3

TOMEŠ, Zdeněk a kol. *Hospodářská politika 1900-2007*. 1.vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. 262 s. ISBN 978-80-7400-002-7.

ŽÍDEK, Libor. *Transformace české ekonomiky 1989-2004*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006. 299 s. ISBN 80-7179-922-X.

ASOCIACE SAMOSTATNÝCH ODBORŮ ČESKÉ REPUBLIKY. *Vývoj mandatorních výdajů*. [online]. asocr.cz [cit. 2012 05-04]. Dostupné z: <http://www.asocr.cz/addons/files/stare/110906priloha2.pdf>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Přehled zisků mandátů, 1996* [online]. czso.cz [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/ps1996/u610>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Přehled zisků mandátů, 1998* [online]. czso.cz [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/ps1998/u610>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Přehled zisků mandátů, 2002* [online]. czso.cz [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: <http://volby.cz/pls/ps2002/ps63?xjazyk=CZ>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Přehled zisků mandátů, 2006* [online]. czso.cz [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/ps2006/ps53?xjazyk=CZ>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Přehled zisků mandátů, 2010* [online]. czso.cz [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: <http://volby.cz/pls/ps2010/ps53?xjazyk=CZ&xv=1>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Nejnovější ekonomické údaje*. [online]. czso.cz [cit. 2012 05-05]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/aktualniinformace>

MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Makroekonomická predikce ČR* [online]. mfer.cz [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: http://www.mfer.cz/cps/rde/xbcr/mfer/MakroPre_2006Q4_komplet_pdf.pdf

MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Rozpočtový výhled 2003 – 2006* [online]. mfcz.cz [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: http://www.mfcz.cz/cps/rde/xchg/mfcz/xsl/ref_verejnych_financi.html?year=2006

MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Návrh státního závěrečného účtu 2004* [online]. mfcz.cz [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: http://www.mfcz.cz/cps/rde/xchg/mfcz/xsl/statni_zav_ucet.html?year=2004

MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Návrh státního závěrečného účtu 2006* [online]. mfcz.cz [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: http://www.mfcz.cz/cps/rde/xchg/mfcz/xsl/statni_zav_ucet.html?year=2006

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Vývoj sociálních výdajů MPSV v roce 2010*. [online] mpsv.cz [cit. 2012-05-07]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/10662/07042011.pdf>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Dopady změn ve výplatě nemocenských dávek*. [online] mpsv.cz [cit. 2012-05-07]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/6808/17042009.pdf>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Vývoj sociálních výdajů MPSV v I. pololetí 2011*. [online] mpsv.cz [cit. 2012 05-07]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/11327/TZ31082011.pdf>

VÝZKUMNÝ ÚSTAV PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Vývoj hlavních ekonomických a sociálních ukazatelů ČR*. [online] vupsv.cz [cit. 2012 05-03]. Dostupné z: http://www.vupsv.cz/sites/File/publikacni_cinnost/bulletiny/bullNo26.pdf

Seznam zkratk

ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČSFR	Česká a Slovenská Federativní Republika
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
ČSÚ	Český statistický úřad
HDP	Hrubý domácí produkt
Kč	Koruna česká
Kčs	Koruna československá
KDU-ČSL	Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová
KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
MF	Ministerstvo financí
Mil.	Milion
Mld.	Miliarda
ODA	Občanská demokratická aliance
ODS	Občanská demokratická strana
SR	Slovenská republika
SZ	Strana zelených
US-DEU	Unie svobody – Demokratická unie
VV	Věci veřejné

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byl seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou (bakalářskou) práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne .....

.....
Michael Rumíšek